

Nukketeatteri tunnekasvatuksen tukena

Miten nukketeatteri soveltuu tunnekasvatuksen menetelmäksi 3–5-vuotiaiden
varhaiskasvatukseen?

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Sosionomi, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus
syksy 2020
Eveliina Aaltonen
Sanita Vainio

Sosionomi

Tiivistelmä

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Tekijä Eveliina Aaltonen
Sanita Vainio

Vuosi 2020

Työn nimi Nukketeatteri tunnekasvatuksen tukena

Ohjaajat Jana Vyborna-Turunen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Tammelan kunnan Taikatassun päiväkodissa 3–5-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmässä. Tavoitteena oli selvittää, soveltuuko nukketeatteri tunnekasvatuksen menetelmäksi varhaiskasvatukseen ja mitkä asiat tukevat nukketeatteri toimintaa, kun tavoitteena on tunnekasvatus.

Tietoperustassa avattiin varhaiskasvatuksen määritelmää ja sitä ohjaavia lakeja ja asetuksia sekä selitettiin, mitä kulttuuri- ja taidelähtöisyys on varhaiskasvatuksessa. Työssä määriteltiin nukketeatteri ja sen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Lisäksi teoriassa käsiteltiin tunnekasvatusta, tunnetaitoja ja tunteita sekä sitä, mitä tunnekasvatus on varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena. Tiedonkeruumenetelminä opinnäytetyössä käytettiin havainnointia sekä kyselylomaketta. Toimintakerroista kirjoitettiin havainnointipäiväkirjaa. Kyselyyn saatiin vastauksia varhaiskasvattajilta sekä heidän haastattelemiltaan lapsilta.

Havainnoinnin ja kyselylomakkeen tuloksista kävi ilmi, että nukketeatteri soveltuu tunnekasvatuksen välineeksi monipuolisine mahdollisuuksineen. Lisäksi tuloksista voidaan päätellä, että nukketeatteri toimintaa tukevat pienryhmässä toimiminen ja lapsilähtöisyys, kun tavoitteena on tunnekasvatus. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi toimintasuunnitelma, jota voidaan hyödyntää tunnekasvatuksen välineenä varhaiskasvatuksessa.

Avainsanat Varhaiskasvatus, tunnekasvatus, tunnetaidot, draamakasvatus, nukketeatteri

Sivut 45 sivua, joista liitteitä 11 sivua

Author	Eveliina Aaltonen	Year 2020
	Sanita Vainio	
Subject	Name of the thesis	
Supervisors	Jana Vyborna-Turunen	

ABSTRACT

This Bachelor's thesis was done in collaboration with kindergarten Taikatassu in Tammela. It was carried out in a group of 3-5 years old children. The aim was to examine whether puppet theatre is a suitable method for emotional education to 3-5- years old children in early childhood education. Other aim was to examine which areas support puppet theatre when the aim is emotional education.

The theoretical background consists of definition of early childhood education and the laws and regulations which guide it. It was explained what culture and artistic orientation is in early childhood education. The concept of puppet theatre was defined and its potential in kindergarten. Definitions of emotional education, emotional skills, and emotions were explained and what is their role in early childhood education.

This Bachelor's thesis was done as a practice-based thesis. The data were collected using feedback survey through email and participating observation. Observation diary was written after the activity. Answers were received from early childhood educators and the children whom the educators interviewed.

The results show that puppet theatre is a suitable as an emotional education tool with all its varied opportunities. In addition, it can be concluded that puppetry activity is supported by working in a small group and child-orientation when the aim is emotional education. As a result of this thesis, an action plan was created that can be used in emotional education.

Keywords early childhood education, emotional education, emotional skills, drama
education, puppet theatre

Pages 45 pages and appendices 11 pages

Sisälllys

1	JOHDANTO.....	1
2	TIETOPERUSTA.....	2
2.1	Varhaiskasvatus.....	2
2.2	Kulttuuri- ja taidelähtöisyys varhaiskasvatuksessa.....	3
2.3	Nukketeatteri	4
2.4	Tunteet, tunnekasvatus ja tunnetaidot	5
2.5	Draamakasvatus.....	7
3	AIEMMAT TUTKIMUKSET	8
4	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	9
4.1	Aineistonkeruumenetelmä ja palautekysely	10
4.2	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	10
5	KOHDERYHMÄ JA TOIMINTA.....	11
5.1	Kohderyhmän kuvaus.....	11
5.2	Toiminnan kuvaus	12
5.3	Ensimmäinen toimintakerta	12
5.4	Toinen toimintakerta	14
5.5	Kolmas toimintakerta.....	15
5.6	Neljäs toimintakerta.....	17
5.7	Viides toimintakerta, esityspäivä	18
6	TUTKIMUSULOKSET	19
6.1	Aineiston analyysimenetelmä.....	19
6.2	Toiminnan monipuolisuus.....	21
6.2.1	Toiminnan suunnittelu ja tarina.....	21
6.2.2	Nuket ja lavasteet.....	22
6.2.3	Äänimaailma ja draama	23
6.3	Pienryhmätoiminnan hyödyt	24
6.4	Lapsilähtöisyys	25
7	PALAUTEKYSELY.....	26
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	27
9	POHDINTA.....	29
	Lähteet.....	31

Liitteet

- Liite 1 Toimintasuunnitelma
- Liite 2 Käsikirja Aino
- Liite 3 Saatekirje
- Liite 4 Teatteriesityksen pohjalla käytetty tarina
- Liite 5 Palautekysely

1 JOHDANTO

”Tunteet kuin pilvet, tuulten teitä tulevat, satavat ja haihtuvat, tummat sekä vaaleat, lempeät tai uhkaavat, käsin koskemattomat, kaiken, kaiken kattavat, luovat ilmapiirin” (Opetushallitus, 2020a).

Ihmisen toimintaa ohjaavat tunteet ja ajattelu. Yllä olevasta opetushallituksen (OPH, 2020a) katkelmasta voi ymmärtää kuinka monin eri tavoin tunteita voi kokea ja kuinka nopeasti ne vaihtuvat. Se voi pienelle lapselle olla hyvinkin hämmentävää. Siksi tunnekasvatus on nykypäivänä yhä enemmän esillä ja sen hyödyt lapsen kehityksen varhaisessa vaiheessa ovat suuret. Se on myös iso osa lapsen kokonaisvaltaista oppimisprosessia. Mitä aikaisemmin lapsi oppii tunnistamaan sekä käsittelemään tunteitaan, sitä tasapainoisemmin hän pystyy käsittelemään tunteitaan tulevaisuudessa. Psykologian professori John Gottman (Kanninen, Sigfrids, 2012, s. 75) on myös todennut, että ne lapset, joiden vanhemmat ovat taitavia tunnetaitojen kanssa, kykenevät paremmin säätelemään tunteitaan. Tunteiden oikeanlainen hallinta ja säätely ehkäisee esimerkiksi käytöshäiriöiden sekä mielenterveysongelmien syntyä myöhemmällä iällä. (Suomen Mielenterveys ry, n.d.)

Opinnäytetyön tilaajana toimii Tammelan kunnan Taikatassun päiväkotitoiminta. Toiminta järjestettiin 3–5-vuotiaiden Menninkäiset-ryhmässä. Opinnäytetyössä tutustutaan nukketeatterin tarjoamiin mahdollisuuksiin tunnekasvatuksessa. Nukketeatteri on oiva ja monipuolinen väline luoda maailmoja, hahmoja ja kertoa tarinoita. Ennen kaikkea nukketeatteri tarjoaa lapselle mahdollisuuksia hyödyntää mielikuvitusta ja eläytyä tarinoiden maailmaan. (THL, 2009) Pyrkimyksenä on toteuttaa projektiluontoista toimintaa varhaiskasvatusryhmälle nukketeatterin muodossa sekä tutkia, soveltuuko nukketeatteri tunnekasvatuksen menetelmäksi 3–5-vuotiaille. Tutkimuksessa halutaan myös kartoittaa, mitkä asiat ja sisällöt tukevat nukketeatteri toimintaa, kun otetaan tunnekasvatus huomioon. Näiden asioiden kautta on pyrkimyksenä tuoda varhaiskasvatuksen ammattilaisille lisää välineitä toimia lasten ja heidän tunteidensa kanssa.

2 TIETOPERUSTA

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön ymmärtämisen kannalta tärkeää tietoperustaa kuten varhaiskasvatusta, nukketatteria ja lapsen kehitystä. Lisäksi työssä pohditaan, mitä tunteet ovat sekä miten niitä voidaan opetella tunnekasvatuksen avulla.

2.1 Varhaiskasvatus

Määritelmänä varhaiskasvatus on lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista opetuksen, kasvatuksen sekä hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatus kuuluu suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja sitä on tarjolla 0–6-vuotiaille lapsille. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on esimerkiksi tukea lapsen oppimista, kehitystä sekä kasvua, lasten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Varhaiskasvatus tukee myös huoltajia kasvatuksessa ja mahdollistaa huoltajan työssä käymisen ja opiskelun. (OPH, 2020b)

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana kuten esimerkiksi kerho- ja leikkitoimintana. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta, mutta huoltajat päättävät lapsensa osallistumisesta. (OPH, 2020c)

Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki (540/2018). Lain tarkoituksena on säätää lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta. Lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon. Varhaiskasvatukseen ovat oikeutettuja lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä ja poikkeustapauksissa myös vanhemmat lapset, jos olosuhteet sitä vaativat. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018)

Varhaiskasvatusta ohjaavat myös kolmen eri tason varhaiskasvatussuunnitelmat. Ne koostuvat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lapsen yksilöllisistä varhaiskasvatussuunnitelmista. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman, eli vasun, perusteet tukevat sekä ohjaavat

varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä. Lisäksi ne edistävät laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Paikallisen vasun laativat varhaiskasvattajat valtakunnallisen vasun perusteiden pohjalta. Se määrittää, tukee sekä ohjaa paikallista varhaiskasvatuksen järjestämistä. Lapsen oma yksilöllinen vasu määrittää vielä tarkemmin lapsen omia henkilökohtaisia tarpeita varhaiskasvatuksessa. Tämä tehdään yhdessä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. (OPH, 2020b)

2.2 Kulttuuri- ja taidelähtöisyys varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan ilmaisun eri muotojen tarjoavan lapsille keinoja hahmottaa ja kokea maailmaa innostavalla tavalla. Esimerkiksi Tammelan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa (Tammela Vasu, 2019) mainitaan erikseen tavoitteeksi lapsen kulttuurinen osaaminen, esimerkiksi nukketeatterin muodossa. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja tunteiden, havaintojen ja luovan ajattelun näkeväksi tekemiseen tarjoten samalla runsaasti pedagogisia mahdollisuuksia. Lisäksi taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla opitaan ymmärtämään kulttuuriperinnön ja taiteen merkitystä sekä arvoa. (OPH, 2018)

Arkista kanssakäymistä voidaan rikastaa taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntäen. Kulttuuri- ja taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntäen kyetään saamaan aistit hereille ja mieli liikkeeseen. Lisäksi voidaan nostaa esiin kokemuksia ja tunteita, jotka ovat olemassa ja kaipaavat käsittelyä. Taiteellinen toiminta kuten, teatteri, kuvataide, tanssi ja musiikki tarjoavat symbolista etäisyyttä ja mahdollisuuden itsensä ilmaisuun metaforien kautta. Taide tarjoaa myös välineitä oppimiseen, omien vahvuuksien tunnistamiseen ja sosiaaliseen kasvuun. Taide taipuu menetelmäksi ja välineeksi uusien havaintojen tekoon, sen lisäksi taide on kuitenkin myös paljon muuta. (Känkänen, 2019)

2.3 Nukketeatteri

Pelkistetty nukke on ollut kautta historian oivallinen väline kiinnittää katsojan huomio itseensä. Nukkeja välineenä on ollut omiaan tarinan kerronnan ja opettamisen välineenä. Lisäksi nukkeja on voitu hyödyntää erilaisten aatteiden levittämiseen, tiedottamiseen sekä ihan vaan huvittamiseen. Nykyisin nukke on ennen kaikkea väline, jolla lasta voidaan ohjata, innostaa ja aktivoida taiteen sekä leikin pariin. Nukketeatterin avulla lapsi pääsee kosketukseen sanataiteen, musiikin, teatterin ja kuvataiteen kanssa. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki, 2009, ss. 36–37)

Nukketeatterissa hyödynnetään erilaisia hahmoja, naamioita tai esineitä. Esittäjät ohjaavat näitä objekteja, joko suorasti tai epäsuorasti hyödyntäen esimerkiksi naruja. Teatterin taustana voidaan käyttää rakennettua näyttämöä tai vaikkapa pelkkää lakanaa. (Elävä perintö, 2020) Nukketeatteria voi esittää monella eri tavalla. Pöytäteatteri esitetään nimensä mukaisesti pöydän päällä. Esittäjät voivat ohjailla nukkeja joko olemalla esillä pöydän takana ja sivuilla tai piilossa pöydän alla, jotta vain nuket näkyvät. Marionetiksi kutsutaan nukkea, jota ohjataan ylhäältäpäin lankojen tai narujen avulla. (Speaight, 2020) Varjoteatterissa hahmot voidaan leikata esimerkiksi paperista ja niiden ääriviivat piirtyvät valon avulla kankaalle tai muulle tasaiselle pinnalle (Foley & Reusch, 2020)

Nukketeatterin käyttö varhaiskasvatuksessa perustuu oppimistavoitteiden saavuttamiseen. Nukketeatterissa käsinukke toimii selittävänä, havainnollistavana ja huomiota kiinnittävänä apuvälineenä. Käsinukke mahdollistaa lapsien ehdoilla tapahtuvaa spontaania oppimista ja kannustaa lapsia aktiivisiksi toimijoiksi oppimistapahtumaan. Nukkejen avulla voidaan harjoittaa kommunikointikykyä, suullista ilmaisua, kuuntelutaitoa sekä sosiaalisia taitoja. Käsinukke toimii pedagogisena välineenä kaikkien lasten kanssa. (Torén, 2000, ss. 24–25)

Nukketeatteripedagogi Mirella Fosber Ahlcronan tekemästä tutkimuksesta käy ilmi, että käsinukella on oivalliset edellytykset tukea aikuisten ja lasten välistä vuorovaikutusta. Tutkimuksen tulokset kertovat, että sekä lasten että aikuisten mielestä käsinukesta on hyötyä toimintahetkissä. Lisäksi tutkimuksen mukaan nukketeatterin käyttö edesauttaa sosiaalisten suhteiden kehitystä ja myönteistä tunneilmapiiriä. Käy myös ilmi, että nukketeatteri sekä käsinukkejen käyttö edistää lasten oppimista leikinomaisella ja

kannustavalla tavalla, edellyttäen kasvattajan pedagogista tietoisuutta. (Torén, 2000, ss. 87–88) Nukketeatterin avulla lapsi voi itse luoda kokonaisen maailman, nukkejen, lavasteiden, tarinan, musiikin ja näyttölemisen kautta. Nukketeatteria luodessa ja esittäessä lapsi voi heijastaa ajatuksiaan, tunteitaan, pelkojaan ja kokemuksiaan, sekä tutustua uusiin asioihin ja oppia. Nukkejen avulla voidaan heijastaa sellaisiakin tunteita ja asioita, joita ei muuten osattaisi edes ilmaista. Nuken kautta voi hetkeksi vaihtaa ja muuttaa oman paikkansa ryhmän jäsenenä ja jopa minuutensa. Sen avulla voi hetkeksi unohtaa arkuutensa ja olla joku aivan muu. Esimerkiksi ujo ja hiljainen lapsi voi puhua nuken kautta helpommin (Raising Children Network, n.d. -b). Nukkejen avulla lapsi pääsee tarkastelemaan hankalaa asiaa kolmannessa persoonassa, joka vähentää aivojen tunteisiin liittyvää stressiä (THL, 2017). Nukke toimii parhaiten ollessaan pelkistetty, tällöin mielikuvitus herää ja aistit herkistyvät, eikä se rajaa lasta liikaa. Muistot ja tunteet pääsevät valloilleen. Nukketeatteri saattaa yksinkertaisuudellaan herättää katsojassaan jopa sellaisia tunteita, joiden olemassaolosta tämä ei ollut tietoinen. (Ruokonen ym., 2009, ss. 37–39)

Teatterileikki on oiva väline opettaa mm. erilaisuuden hyväksymistä ja kunnioittamista. Suru, ilo, hyvyys ja pahuus ovat osa elämää ja niin ovat osa nukketeatteriakin. Tarinassa kuitenkin hyvä on voittaja ja sen avulla voidaan luoda toivoa ja valoa tunnelinpäähän vaikeita asioita käsiteltäessä. Nuken ja lapsen välinen vuorovaikutus voidaan hahmottaa ja oppia tunnistamaan rohkean tekemisen ja ajan antamisen kautta. (Ruokonen ym., 2009, ss. 37–39)

2.4 Tunteet, tunnekasvatus ja tunnetaidot

Tunteet voidaan jaotella monella tapaa. Varmaan yleisin tapa on kuitenkin jakaa ne myönteisiin ja helppoihin tunteisiin sekä kielteisiin ja haastaviin tunteisiin. Myönteisten tunteiden kanssa on helpompi toimia sekä niitä on vaivattomampi käsitellä. Ne liittyvät yleensä läheisyyteen ja ne ovat mukavia sekä hauskoja. Kielteisiä tunteita on taas vaikeampi käsitellä. Ne voivat olla rankkoja sekä kipeitä ja niiden kanssa voi olla haastavaa tulla toimeen. On tärkeää opettaa, ettei tunteita jaeta positiivisiin sekä negatiivisiin tunteisiin, sillä jokainen tunne on sallittu tuntee. Kun mitään tunteita ei tarvitse hävetä tai piilotella, oppii lapsi käsittelemään ja toimimaan haastavampienkin tunteiden kanssa. Tunteita voidaan opetella tunnekasvatuksen avulla. (Jyväskylän yliopisto, n.d.)

Tunnekasvatus on lapsen kohtaamista, läsnäoloa ja vuorovaikutusta. Lähtökohtana tunnekasvatukseen on kasvattajan oma tunnerehellisyys, joka tarkoittaa omien tunteiden aitoa ilmaisua. Aikuinen toimii mallina lapselle ja ilmaisee tunteitaan hallitusti ja säädellen. (Asikainen & Rask, 2020) Tunnekasvatuksen tavoitteena on kehittää tunnetaitoja eli opettaa ilmaisemaan tunteita kunkin yhteisön sääntöjen ja hyväksyttävien tapojen mukaisesti. Sen avulla pyritään myös tunnistamaan ja hallitsemaan haastavia tunteita, joka ennaltaehkäisee tekoja, joista voi olla haittaa. (Jyväskylän yliopisto, n.d.) Tunnetaidoilla tarkoitetaan taitoa osata tunnistaa ja hallita omia tunteita. Näitä taitoja voi opetella esimerkiksi tunnekasvatuksen avulla. (Väestöliitto, 2020)

Lapsen tunnetaitojen opettelussa on tärkeää aikuisen läsnäolo ja tuki, sillä osa tunteista voi tuntua vierailta tai haastavilta lapsesta. Kun lapsella nousee pintaan erilaisia tunteita, on aikuisen tehtävä auttaa lasta kertomalla, mistä kyseinen tunne johtuu ja miten sen kanssa voi toimia ja selvitä. Tämän avulla lapsi oppii ymmärtämään ja tunnistamaan omia tunteitaan sekä tunteiden käsittelystä tulee tulevaisuudessa helpompaa. (Tunnetaitoja lapselle, n.d.)

Tunnekasvatuksella tavoitellaan lapsen empatiakyvyn kehittymistä. Itsetunnon ja tunnetaitojen kehityksen kannalta on tärkeää oppia tiedostamaan sekä tunnistamaan omia tunteita. Tunnekasvatuksella pyritäänkin tarjoamaan lapselle keinoja ja auttaa lapsia omien tunteidensa tunnistamisessa ja tätä kautta tunnistamaan myös muiden tunteita. Näin lapsi kehittyy vuorovaikutus taidoissaan ja oppii eläytymään myös toisen asemaan sekä toimimaan tukena toiselle ihmiselle. Opittaessa ymmärtämään erilaisia tunteita, voidaan ymmärtää myös niiden syitä ja seurauksia. (Asikainen & Rask, 2020)

Tunneälyn opettaminen perustuu uuden toimintamallin sovittamiseen aivoihin tietoisuuden ja ymmärryksen alueille. Tämä voi onnistua vain jatkuvuuden ja toistamisen keinoin. Aivot eivät voi sisäistää oppia parissa viikossa, mutta kun tieto sisäistetään, tulee siitä automaatio. Tunneopetusta ovat suunnitelmalliset menetelmät, joilla pyritään esim. oppimaan miten toisia kohdellaan, kuunnellaan, miten ilmaistaan omia tunteita rakentavasti ja saadaan kiukku laantumaan, sekä miten voidaan ratkaista riidat. Ensisijaisesti lapselle tulisi tarjota lempeitä kohtaamisia tunnehetkissä, jotka tähtäävät suoraan lapsen tunteisiin. Toisena tulee tunneopetus, jolla tähdätään lapsen tietoon. (Köngäs, 2019, s. 178–184)

Tunnekasvatukseen on olemassa paljon materiaaleja ja apuvälineitä, joita voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Esimerkiksi nallekortteja, joissa on kuvitettuna erilaisia tunnetiloja, voidaan hyödyntää tunnekasvatuksessa visuaalisena apuvälineenä. Yksi työväline on tunnekello, jossa käännetään viisaria omien tunteiden mukaisesta, kohti erilaisia ilmeitä. On olemassa myös runsain mitoin lastenkirjoja ja tunnekasvatuksen harjoitus kirjoja, joilla voidaan tukea tunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa. Eri materiaaleja voi löytää esimerkiksi Pesäpuu ry:n verkkosivuilta (Pesäpuu ry, n.d.).

2.5 Draamakasvatus

Kurvisen (Kurvinen, 2016) haastattelussa Ylimäen mukaan draamakasvatuksen avulla lapset ja aikuiset luovat ja tutkivat yhdessä kuvitteellisia ympäristöjä ja niiden tapahtumia. Tässä pääasiana ei ole luoda esitystä, vaan pointtina on keskittyä tiettyyn aiheeseen, kuten esimerkiksi kiusaaminen, ja keskustella siitä harjoituksen jälkeen. Näin lapsi oppii myös vuorovaikutustaitoja tarinaan eläytymisen lomassa. (Kurvinen, 2016)

Draaman avulla lapsi voi kokeilla erilaisia sosiaalisia tilanteita sekä kokeilla eri lähestymistapoja, joista hän voi nähdä, millainen toiminta on sallittua tai hyväksyttyä oikeassa elämässä. Eri roolien sekä roolileikkien avulla lapsi oppii asettumaan toisen ihmisen asemaan ja hänen on helpompi ymmärtää haastavia asioita ja tilanteita sekä toisten tunteita. Mielikuvitusta vaativat harjoitukset lisäävät lapsen itsetuntemusta, koska hänen täytyy miettiä, kuinka omaa kehoa ja ääntä käytetään. Toimintaan eläytyminen kehittää muistia sekä ajattelukykyä ja lapsi oppii myös keskustelutaitoja ja omien mielipiteiden ilmaisua. Parhaimmillaan draamakasvatus kohottaa sekä vahvistaa lapsen itsetuntoa, josta on hyötyä myöhemmin tulevaisuudessa. (Kurvinen, 2016)

Toisin sanoen tiivistetysti, draamakasvatuksella pyritään tukemaan lapsen itseluottamuksen ja mielikuvituksen kehittymistä. Draaman avulla lapsi oppii asioita itsestään ja muista ryhmäläisistä sekä oppii ryhmätyötaitoja. Toiminta kehittää myös lasten tunneilmaisua, sillä se on osa draamassa toimimista. Draamatyöskentely kehittää lasta ilmaisemaan omia ajatuksiaan sekä mielipiteitään. (Ruokonen ym., 2009, s. 32,35)

Lapsen musiikillinen ajattelu kehittyy kokemuksien kautta. Leikit, äänimaailman kehittäminen, musiikilliset havainnot, itseilmaisu ja kokeileminen kehittävät lapsen luovuutta ja ongelmanratkaisutaitoja. Musiikin keinoin lapsi oppii myös äänellisen viestinnän taitoja. (Ruokonen ym., 2009, s. 23) Draamakasvatuksella taas pyritään tukemaan lapsen myönteisen minäkäsityksen kehittymistä. Draamakasvatus tukee myös lapsen kykyä keskittyä ja tämän mielikuvitusta. Draaman keinoin voidaan opetella asioita niin itsestä, kuin muistakin ryhmän jäsenistä. (Ruokonen ym., 2009, s. 32) Draama ja musiikki sitoutuvat olennaisesti toisiinsa. Musiikin ja draaman keinoin lapsi voi turvallisesti harjoitella käyttäytymis- ja toimintatapoja, jotka eivät tälle välttämättä ole luonteenomaisia tosielämässä. Tätä kautta lapselle tarjoutuu myös mahdollisuuksia harjoitella toisten tunteiden tunnistamista. Musiikki, lavasteet, sadut, lorut ja laulut yhdessä luovat monipuoliset pedagogiset mahdollisuudet ja mielekästä toimintaa lapsille. (Päiväkoti Lystilinna, n.d.)

3 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Tunnekasvatuksesta ja sen soveltamisesta on tehty useita aiempia tutkimuksia. Joissakin opinnäytetöissä on jopa hyödynnetty nukkeja ja nukketeatteria tunnekasvatuksen välineinä. Muissa opinnäytetöissä tutkimuksen kulma kuitenkin on tähän opinnäytetyöhön verraten erilainen ja toimintaa on toteutettu eritavoin.

Kopran ja Valveen 2018 tekemässä toiminnallisessa opinnäytetyössä on luotu varhaiskasvatukseen soveltuva toiminnallinen malli lasten tunnetaitojen ja itsetuntemuksen kehittymisen tueksi. Myös heidän opinnäytetyössään ”Tutkimusmatkalla tunteisiin”, hyödynnetään nukketeatteria. Kopra ja Valve toteavatkin opinnäytetyössään kokeneensa toiminnassa käytettyjen nukkejen rakentaneen siltaa tunneharjoitusten ja lasten välille pitäen yllä mielenkiintoa toimintaan. (Kopra & Valve, 2018, ss. 37-38)

Heleniuksen ja Tuomisen vuonna 2015 tekemässä tutkimuksessa on selvitetty varhaiskasvattajien näkemyksiä tunnekasvatuksen toteuttamisesta päiväkotiryhmissä, joissa lapset ovat alle 3-vuotiaita. Tutkimus on kvalitatiivinen ja aineistoa on kerätty havainnoiden, sekä kyselylomakkeella ja ryhmähaastattelulla. Tutkimuksessa käy ilmi, että leikit, sadut,

liikunta ja erilaiset toiminnalliset menetelmät ovat hyvä tapa tunteiden käsittelyyn lasten kanssa. (Helenius & Tuominen, 2015, ss. 38–39)

Suutarisen opinnäytetyössä (2017, s. 50) tutkittiin Tunnetelta-menetelmän avulla, miten lasten tunnetaitoja voidaan tukea ja kehittää. Yksi tärkeä huomio oli lapsen aito kohtaaminen päiväkodin arjessa sekä monipuolisuus tunnekasvatuksessa. Näitä pyritään toteuttamaan myös tämän opinnäytetyön toiminnassa.

4 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa avataan opinnäytetyön lähtökohtia sekä sen tavoitteita ja tarkoitusta. Työssä pohjustetaan aiheen valintaa ja perustellaan tutkimuskysymyksen muotoutuminen sekä avataan opinnäytetyössä käytetyt aineiston keruu menetelmät. Opinnäytetyössä kutsutaan nukketeatteritoiminnan vetäjiä ohjaajiksi.

Idea opinnäytetyöhön lähti liikkeelle käynnissä olevasta Therapeutic Puppetry -hankkeesta, johon Sanita lähti mukaan. Hanke toteutetaan yhteistyössä Baltian maiden kanssa. Hanke on kolmivuotinen ja sen tarkoituksena on tutustua nukketeatterin tarjoamiin voimauttaviin mahdollisuuksiin eri asiakasryhmien kanssa. Kiinnostus luovien menetelmien hyödyntämisestä päiväkodissa ja kehittämistä ohjasivat aiheen valintaa. Aiheen rajaus tunnekasvatukseen syntyi lopulta opettajan ehdotuksesta. Eveliina tutustui samankaltaisiin aiheisiin ollessaan vaihdossa Tanskassa. Opinnäytetyön aihe tuli puheeksi ja yhteinen kiinnostus luoviin menetelmiin sekä tunnekasvatukseen johti päätökseen kirjoittaa opinnäytetyö yhteistyössä.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tehdä toiminnallinen tuotos kuten esimerkiksi tuote tai palvelu, tässä tapauksessa tunnekasvatusmenetelmä. Tavoitteena on yleensä ratkaista jokin ongelma, kuvailla jokin prosessi sekä analysoida sen vaiheita tai kehitellä jotain alan käytäntöä. Tutkittavaa aihetta kokeillaan ja kehitetään käytännön toiminnan kautta. (Metropolia, 2020) Toiminnallinen muoto sopi hyvin juuri tähän opinnäytetyöhön, sillä työssä haluttiin päästä toteuttamaan toimintaa sekä kokeilemaan sitä käytännössä, ja sitä kautta antaa uusia vaihtoehtoja sekä työkaluja varhaiskasvattajille.

4.1 Aineistonkeruumenetelmä ja palautekysely

Aineistonkeruumenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytetään osallistuvaa havainnointia. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan aineiston keruutapaa, jossa tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan (Eskola & Suoranta, 2008, s. 98). Nukketeatterin ohjaajien havainnointi tapahtuu toiminnan lomassa tarkkaillen ympäristöä, toimintaa, lasten osallistumista sekä kuunnellen heidän kysymyksiään ja kommenttejaan. Havainnointia toteutetaan ohjauksen lomassa ja toiminnasta tehdyt havainnot puretaan heti toimintakertojen jälkeen keskustellen sekä kirjaten havainnointipäiväkirjaan, jonka pohjalta kirjoitetaan johtopäätökset. Jokaiselta kerralta kirjoitetaan omat havainnot ja lisäksi viimeisen toimintakerran jälkeen tarkoituksena on kirjoittaa myös havaintoja toiminnasta kokonaisuutena.

Viimeisen toimintakerran jälkeen lähetetään ryhmän varhaiskasvattajille palautekysely (LIITE 5) sähköpostitse. Kyselyssä on neljä avointa kysymystä lapsille sekä neljä kysymystä varhaiskasvattajille. Varhaiskasvattajat haastattelevat lapsia kyselyä varten ja kirjoittavat vastaukset ylös. Kyselyyn valittiin avoimet kysymykset, sillä ne eivät rajaa vastaajaa johonkin tiettyyn suuntaan. Kysymysten pohjalta on tarkoituksena selvittää, mitä lapsille jää toiminnasta mieleen ja varhaiskasvattajien mielipidettä toiminnan hyödyllisyydestä ja toimivuudesta.

4.2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, soveltuuko nukketeatteri tunnekasvatuksen menetelmäksi varhaiskasvatuksessa 3–5-vuotiaiden kanssa. Alussa perehdytään aiempiin materiaaleihin ja menetelmiin, kuten muhina opinnäytetöihin sekä kirjallisuuteen, nukketeatteriinkin sekä draama- ja tunnekasvatukseen, joiden avulla luodaan tietoperustaa. Työssä luodaan kattava toimintasuunnitelma, jota on helppo muokata lapsiryhmän kiinnostuksen kohteiden sekä pinnalla olevien aiheiden mukaisesti niin, että toiminnasta saataisiin mahdollisimman paljon hyötyä. Toiminnan tavoitteena on opettaa ja edistää lasten tunteita ja toimia apuna vaikeiden tunteiden ja asioiden käsittelemisessä. Luodaan keskustelua ja tarinoita pinnalla olevista haasteista tai lapsia askarruttavista asioista leikin ja

luovan toiminnan avulla. Tavoitteena on kehittää ja muovata toimiva työkalu tunnekasvatukseen, jota voidaan hyödyntää päiväkodin arjessa.

Tutkimuskysymyksemme muotoutuivat tarkastellen läheisesti opinnäytetyön tarkoitusta. Opinnäytetyön on tarkoituksena selvittää, miten nukketeatteria voidaan käyttää apuna 3–5-vuotiaiden tunnekasvatuksessa. Ensimmäisen kysymyksen avulla selvitetään, soveltuuko nukketeatteri tunnekasvatuksen menetelmäksi kyseisen ikäryhmän kanssa. Toisen kysymyksen tarkoituksena on selvittää, millaiset asiat tukevat nukketeatteritoimintaa, kun kyseessä on työkalu tunnekasvatukseen. Tutkimuskysymykset ovat:

— Soveltuuko nukketeatteri tunnekasvatuksen menetelmäksi 3–5-vuotiaiden varhaiskasvatukseen?

— Millaiset asiat ja sisällöt tukevat nukketeatteritoimintaa, kun tavoitteena on tunnekasvatus?

5 KOHDERYHMÄ JA TOIMINTA

Tässä luvussa kuvataan kohderyhmää sekä sen muodostumista. Kuvataan toiminnan sisältöä tarkemmin ja sen jälkeen avataan yksityiskohtaisemmin jokainen toimintakerta erikseen sekä pohditaan toimintakertojen aikana tehtyjä huomioita. Toiminnan kuvaus on kirjoitettu toimintasuunnitelmaa sekä havainnointipäiväkirjaa apuna käyttäen.

5.1 Kohderyhmän kuvaus

Kohderyhmänä opinnäytetyössä toimii kuusi lasta Tammelan Taikatassun päiväkodista. Lapset on valikoitu Menninkäisten varhaiskasvatusryhmästä ryhmän omien kasvattajien toimesta. Ryhmän aikuiset tuntevat lapset paremmin ja siksi ryhmän kokoaminen luotettiin heidän käsiinsä. Ainoat toiveet ryhmää koskien, jotka pohdittiin yhdessä varhaiskasvattajien kanssa, olivat ryhmäkoko sekä se, että lapset olisivat 3–5-vuotiaita. Lapsiryhmän koko määräytyi kuuteen, sillä sen koettiin olevan tarpeeksi kattava tutkimuksen kannalta, mutta tarpeeksi pieni, jotta lapsilla on tilaa osallistua ja oppia. Kuuden hengen pienryhmä mahdollistaa jokaisen lapsen kohtaamisen ja yksilöllisen huomiooninnin toiminnan lomassa ohjaajia ollessa kaksi.

Lisäksi toimintaan osallistui joka kerralla myös yksi Maahiset-ryhmän työntekijä. Työntekijän ei tarvinnut osallistua aktiivisesti toimintaan, vaan toimia turvallisena ja tuttua aikuisena lapsille, sillä on haastavaa ennustaa, miten lapset toimivat ollessaan keskenään vieraiden aikuisten ohjattavana. Opinnäytetyö päätettiin rajata 3–5-vuotiaisiin lapsiin. Ikää rajattiin tutkimuksen selkeyttämisen ja toiminnan suunnittelun helpottamiseksi. 3–5-vuotiaat valikoituivat kohderyhmäksi, sillä ikäryhmän motoriset, kognitiiviset ja sosiaaliset taidot koettiin olevan sillä tasolla, että toimintaa voitaisiin toteuttaa sujuvasti. Ajatuksena oli myös, että 3–5-vuotiaat saattaisivat hyötyä toiminnasta eniten ja jaksaisivat keskittyä sekä motivoitua toimintaan.

5.2 Toiminnan kuvaus

Toiminnan suunnittelu aloitetaan tekemällä toimintasuunnitelma (LIITE 1). Aluksi toiminnalle suunnitellaan runko, jonka pohjalta toimintaa lähdetään kehittämään, suunnittelemaan ja rikastamaan. Toiminnan perusideana on, että lapset pääsevät luomaan nukketeatteriesitystä projektiluontoisesti. Toimintaan otetaan mukaan erilaisia tunteita ja ryhmän aikuisten toiveiden mukaisesti toiminnan teemaksi valikoituu kiusaaminen ja vielä tarkemmin leikistä ulos jättäminen.

Toimintakertojen kesto oli noin tunti, joista jokaisen alussa käytetään noin 10 minuuttia tunnekierrokseen. Esityspäivä kesti noin 30 minuuttia. Tunnekierroksen tavoitteena on saada lapset puhumaan avoimesti tunteistaan ja siitä, miltä heistä tuntuu. Kierroksen toistaminen jokaisen toimintakerran alussa luo rutiininomaisuutta ja selkeän alun toiminnalle. Selkeä ja tuttu alku luo lapsille puolestaan myös turvallisuuden tunnetta. Mukana oli myös ohjaajien tekemä Aino-käsinukke (LIITE 2), joka osallistui jokaiseen toimintakertaan.

5.3 Ensimmäinen toimintakerta

Ensimmäisellä toimintakerralla pienryhmätoimintaan lähdettiin aamupiiriltä. Teatteri ryhmään oli etukäteen päiväkodin aikuisten puolesta valikoitu kuuden hengen ryhmä 3–5-vuotiaita lapsia. Projektiryhmään osallistuvien lasten vanhemmille oli etukäteen tiedotettu

osallistumisesta saatekirjeen (LIITE 3) muodossa, jonka yksi varhaiskasvattajista laittoi päiväkodin kommunikointi- ja informointivälineenä käytettävään peda.nettiin.

Ensimmäisellä kerralla toimintaan osallistuvia lapsia oli paikalla viisi. Lasten kanssa asetuttiin pyöreään pöydän ääreen siten, että kaikki näkivät toisensa. Myös yksi ryhmän aikuisista osallistui toimintaan. Ryhmän aikuisen rooli oli toimia lasten tukena tarvittaessa. Tähän ratkaisuun päädyttiin, sillä oli haastava ennustaa, miten lapset toimisivat vieraiden aikuisten ohjauksessa. Tutun aikuisen läsnäolo toisi toimintatuokioon turvallisuuden tuntua. Toiminta aloitettiin esittäytymisellä. Lapsille kerrottiin myös tulevasta projektista. Nukketeatteria lähdetäisiin rakentamaan kaveruusteeman ympärille ja tarinassa tulitaisiin pohtimaan kiusaamista ja leikistä pois jättämistä. Teema oli peräisin ryhmän aikuisilta, jotka toivoivat erityisesti leikistä pois sulkemisen ja kiusaamisen teemat nostettavan esille toiminnassa. Lapsille kerrottiin, että tulevien viikkojen aikana he pääsevät osaksi tarinan suunnittelua, askartelemaan omat nuket, tekemään lavasteita sekä huipennuksena esittämään nukketeatteriesityksen muulle ryhmälle.

Esittäytymiskierroksella jokainen kertoi oman nimensä, jonkin asian josta pitää sekä aamun tunnelmat. Tunnelmakierroksella aloitettiin jokainen toimintakerta, jotta toiminnalla olisi selkeä aloitus, joka orientoi lapset toimintaan. Lapset kertoivat rohkeasti omista tunnelmistaan ja mielenkiinnonkohteistaan. Jokaisen lapsen vastaus hyväksyttiin sellaisenaan kuin se oli, heitä kuultiin ja heille esitettiin lisäkysymyksiä. On tärkeää, että jokainen kokee itsensä kuulluksi ja hyväksytyksi sellaisenaan. Tunnekkierrokseen osallistui myös etukäteen toiminnan tueksi ja malliksi luotu nukke nimeltä Aino. Aino esitteli itsensä lapsille ja kertoi olevansa innoissaan tulevista yhteisistä hetkistä. Lisäksi Aino kertoi lapsille pitävänsä kaloista ja kavereista. Aino kertoi lapsille olevansa hieman yksinäinen ja odottavansa kovasti, että saa kavereita lasten tekemistä nukeista.

Seuraavaksi lapset pääsivät suunnittelemaan piirtäen omia nukkejaan teatteri esitystä varten. Jokaiselle jaettiin paperi ja pöydälle laitettiin kyniä. Lapset aloittivat nukkejen suunnittelun innoissaan. Piirtämisen lomassa lapsille kerrottiin, että aloitetaan samalla yhdessä suunnitella tarinaa. Lapset esittivät aluksi ideoita tapahtumapaikoiksi ja aikuinen kirjasi jokaisen idean ylös. Seuraavaksi lähdetäisiin aikuisjohtoisesti rakentamaan keskustelua siitä, millaisia tunteita leikistä pois jääminen ja kiusatuksi tuleminen herättävät. Lapset

osallistuivat keskusteluun hienosti piirtelyn lomassa. Lapset kertoivat: ”Jos leikkiin ei oteta mukaan, tuntuu pahalta”, ja toinen osasi liittää tilanteeseen yksinäisyyden sekä surun tunteet. Keskustelussa nousi ilmi myös, että leikistä ulos jättäminen voi alkaa kiukuttaa. Seuraavaksi lapsilta kysyttiin miltä sitten tuntuu, kun pääsee mukavaan leikkiin mukaan. Lapset kertoivat yksimielisesti sen tuntuvan kivalta.

Piirtäminen keskustelun lomassa tuntui auttavan lapsia keskittymään ja pohtimaan. Lasten ajatukset ja ideat kirjattiin ylös ja niiden pohjalta lähdettiin rakentamaan tarinaa. Piirrosten tullessa valmiiksi lapset pääsivät esittelemään muille kehittelemänsä hahmon. Jokainen esitteli piirroksensa ja kertoi hahmonsa nimen. Osa lapsista intoutui jopa kertomaan hahmoistaan tarkempia yksityiskohtia. Jokaista lasta kuunneltiin ja piirroksia ja ideoita kehuttiin aidosti. Piirrookset kerättiin talteen ja lapsille annettiin hyvää palautetta reippaasta osallistumisesta ja hienosta keskittymisestä. Lapset näyttivät hymyileväsiltä ja ilmapiiri oli kepeän iloinen ja innostava. Lapsille kerrottiin seuraavan toimintakerran olevan jo seuraavana päivänä, jolloin he pääsisivät askartelemaan suunnittelemaansa nukkeja. Vielä eteisessä ulkovaatteita pukiessaan jaksoivat lapset iloisesti kertoa kehittämistään hahmoista. Toiminnan koettiin onnistuneen suunnitelman mukaisesti ja lapset tuntuivat olevan toimintaan motivoituneita.

5.4 Toinen toimintakerta

Toisella toimintakerralla tarkoituksena oli teatteriesitysten nukkejen luominen. Nuket toteutettiin kierrätysmateriaaleja hyödyntäen. Parittomista sukista muotoiltiin nuken ruumis, jolle luotiin vaatteet tilkkukankaista ja ne koristeltiin napein sekä langoin. Ryhmä oli päätetty jakaa etukäteen kahteen eri pöytään ja ohjaajien jakautuvan avustamaan eri pöytiä. Lasten saapuessa toimintaan olivat materiaalit valmiiksi esillä ja jokaiselle selkeä paikka, johon asettua istumaan.

Toiminnassa oli jälleen mukana kuuden lapsen lisäksi yksi ryhmän oma aikuinen. Aluksi lasten kanssa käytiin läpi viime kerralta tuttu tunne ja nimi kierros. Tällä kertaa keskusteluun saatiin hieman ikävämpiäkin tunteita ohjaajan kertoessa nähneensä ikävää unta. Lapsilta löytyi ymmärrystä ja he intoutuivat kertomaan nähneensä joskus myös pahoja ja jännittäviä unia. Jälleen kerran myös esimerkkinukke Aino kertoi omista tuntemuksistaan. Aino kertoi

lapsille olevansa todella innostunut, sillä tänään hän kenties jo tapaisi uusia ystäviään, lasten tekemiä nukkeja. Tästä toiminta ohjautui luontevasti askartelun pariin. Aluksi ohjaaja kertoi lapsille Aionkin olevan alun perin sukka ja nyt lapset pääsisivät herättämään lisää sukkaa eloon. Lapset kummastelivat ja ihmettelivät, että onko Aino todellakin ollut aiemmin sukka. Lapset selkeästi näkivät Aion jo osana projektia.

Askartelua ohjeistettiin asteittain pöytäkohtaisesti edeten. Alkuun lapset tarvitsivat enemmän apua nukun ruumiin rakentamisessa, joka johti pieneen levottomuuteen. Pian kuitenkin jokainen uppoutui askarteluun. Lapsilla oli runsaasti omia uniikkeja ideoita ja selkeä käsitys siitä, miltä oman nukun tulisi näyttää. Lapset saivat myös katsoa halutessaan mallia piirtämistään esimerkkikuvista. Askartelun lomassa lapsilta kysyttiin muistavatko he, mitä kaikkea viime toimintakerralla juteltiin. Eräs lapsi muisti ja osasi kertoa, että leikistä jättäminen tuntuu pahalta. Toinen jatkoi nimeten, että siitä voi tulla paha mieli ja alkaa harmittaa.

Aina yhden nukun valmistuessa saapui Aino-nukke tervehtimään uutta ystäväänsä ”Hei! Nimeni on Aino, mikäs sinun nimesi on?”, jolloin lapsi pääsi omalla nukellaan esittäytymään. Aino vastasi jokaiselle nukelle vielä ”Ihanaa tavata, meistä tulee varmasti hyvät ystävät”. Lapset tuntuivat olevan kovin mielissään nukkeleikistä. Aino tervehti myös vielä keskeneräiset nuket läpi siten, että jokainen tuli huomioitua. Toiminta sujui suunnitelmien mukaisesti ja lapsille kerrottiin seuraavalla vierailukerralla olevan taustojen askartelua.

5.5 Kolmas toimintakerta

Viimeisestä toimintakerrasta oli kulunut kuusi päivää. Aikaväli ei tuntunut olevan haitaksi toiminnalle, pikemminkin päinvastoin, sillä ohjaajien saapuessa lapset odottivat jo innolla. Kaksi lasta oli jopa tehnyt oman nukketheateriesityksen, jota innolla esitettiin ohjaajille sekä ryhmän aikuisille ennen varsinaisen toiminnan alkua.

Toimintaan kolmannella kerralla osallistui viisi lasta ja yksi ryhmän oma aikuinen. Toiminta aloitettiin lapsille jo tutulla tunne kierroksella. Jokainen lapsi viittasi jo malttamattomana vuoroa päästä kertomaan aamunsa tunnelmia. Tunnelmakierroksen jälkeen lapsia alettiin johdatella päivän ohjelmaan lukemalla tarina (LIITE 4), joka oli kirjoitettu lasten

ensimmäisellä toimintakerralla ilmi tuomien ajatusten, tunteiden ja ideoiden pohjalta. Teemana toimi päiväkodin työntekijöiden puolelta noussut kiusaaminen ja leikistä poisjättäminen ja siitä heräävät tuntemukset. Lisäksi tarinassa kerrottiin kaveruudesta sekä nostettiin vielä malttamisen ja pettymyksen sietämisen teemoja esiin. Tarinan henkilöiksi kirjoitettiin lasten kehittämät hahmot. Roolit jaettiin satunnaisesti. Lapset kuuntelivat tarinaa keskittyneinä. Tarinan jälkeen kysyimme lasten ajatuksia tarinasta ja huomasivatko he, missä kohtaa heidän oma kehittämänsä hahmo tarinassa esiintyi. Tässä kohtaa lapsille tarjottiin vielä mahdollisuutta muuttaa hahmojensa nimiä ja osa halusikin tehdä niin. Lapset olivat pääosin tyytyväisiä tarinaan ja sen kulkuun. Yksi lapsista oli ehdottanut ensimmäisellä toimintakerralla tapahtumapaikaksi mökkiä. Tämä ihmetteli ääneen, eikö mökkiä olekaan tapahtumapaikkana, jolloin lapselle kerrottiin, että kaikkia ehdotuksia oli mahdoton sisällyttää tarinaan, vaikkakin ideassa itsessään ei ollut mitään vikaa. Lapsi ei jäänyt harmittelemaan tarinasta puuttuvaa mökkiä.

Lapsille esiteltiin kaksi eriväristä kartonkia, joiden kerrottiin tulevan teatteriesityksen taustoiksi. Lapsia ohjeistettiin, että toiseen kartonkiin piirretään liiduilla jalkapallokenttä ja toiseen karkkikauppa. Lapset jaettiin kahteen ryhmään. Lapset, joiden nuket olivat valmiit, alkoivat työstää jalkapallokenttää liiduilla ja kaksi lasta pääsivät viimeistelemään nukkensa valmiiksi. Sitä mukaa kun nuket valmistuivat, pääsivät lapset piirtämään karkkikauppataustaa. Yksi lapsista kysyi kesken piirtämisen ”miksi leijonalle tuli paha mieli tarinassa?”. Lapselle kerrottiin leijonan pahoittaneensa tarinassa mielensä, kun se ei päässyt mukaan pelaamaan jalkapalloa. Lapsi selvästi jäi pohtimaan kuulemaansa tarinaa. Jalkapallokentän valmistuessa siirtyivät sitä piirtäneet lapset avustamaan karkkikaupan viimeistelyssä. Lapsilla meinasi tulla hieman riitaa siitä, miltä karkit näyttävät. Eräs lapsi piirsi pitkiä viivoja, johon toinen esitti vastalauseensa ”älä suttaa”. Lapsi osasi itse kertoa, ettei suinkaan tee sotkua vaan karkkinauhaa. Ryhmän oma aikuinen tarttui tähän kiinni iloisesti kehuen karkkinauhaa, jolloin toinen lapsi tyyntyi ja jatkoi omaa piirtämistään. Kun lapset totesivat taustojen olevan valmiita, kerättiin ne talteen. Lapsille kerrottiin, että seuraava toimintakerta on jo seuraavana päivänä, jolloin lapset pääsevät jo harjoittelemaan näytelmää. Toiminta eteni suunnitelman mukaisesti ja lapset osallistuivat tekemiseen samalla innolla kuin aiempinakin kertoina.

5.6 Neljäs toimintakerta

Neljännelle toimintakerralle osallistui viisi lasta ja yksi ryhmän oma aikuinen. Toiminta aloitettiin jälleen tunnekierröksellä, johon lapset osallistuivat jo tottuneesti ja odottivat jopa hieman malttamattomina pääsyä kertomaan omia kuulumisiaan. Tunnekierröksen jälkeen ohjelmassa oli harjoitus, jossa lapsia pyydettiin muistelemaan, millaisia erilaisia tunteita sitä onkaan olemassa. Lapset saivat vapaasti sanoa tunteen, jonka jälkeen heitä pyydettiin pohtimaan, miltä tunne näyttää ja kuulostaa. Kaikki väänkelivät naamojaan vihaiseksi, surulliseksi ja iloiseksi vuoron perään. Vihan tunne tuntui olevan lapsille helppo esittää ja he keksivät myös ärähdellä vihaisesti. Ilon tunne tuntui olevan myös helppo, ja lapset vetivät hymyn kasvoilleen. Lapsilta kysyttäessä miltä ilo ja riemu voivat kuulostaa, he pohtivat hetken, jonka jälkeen kaikki kokeilivat miltä se nauru kuulostikaan. Surun tunteessa yksi lapsi osasi hienosti näyttää esimerkkiä haudaten kasvonsa käsiin ja alkaen nyyhkiä. Kaikki tekivät perästä ja kun tunteita oli muisteltu, siirryttiin toiminnassa eteenpäin.

Ensimmäiseksi lapset saivat tehtäväkseen alkaa avustettuina kokoamaan nukketeatterinäyttämöä suurista DUPLO-palikoista. Näyttämö oli kasassa nopeasti, jonka jälkeen tehdyn muurin päälle nostettiin vielä viltti. Lapset ohjattiin näyttämön taakse istumaan ja heitä ohjattiin nostamaan nukkensa ylös, kuullessaan tämän nimen ja leikkimään nukella tarinan mukaisesti. Toinen toiminnan ohjaajista asettui näyttämön sivulle lukemaan tarinaa. Myös esimerkki Aino-nukke kirjoitettiin osaksi tarinaa, jotta se olisi aktiivinen osa projektia ja sen kautta ohjaajan olisi helppo toimia esimerkkinä lapsille. Ohjaajan näytellessä Aino-nukella saivat lapset mallin siitä, miten heidän tulisi toimia. Ohjaaja kykeni myös itse näyttämön takana lasten kanssa ollessaan avustamaan lapsia tarpeen vaatiessa.

Ensimmäinen harjoitus sujui hienosti, jokainen maltoi odottaa vuoroaan ja kuunteli tarinan kulkua tarkkaavaisena. Seuraavaksi lapset pääsivät kokeilemaan erilaisia soittimia ja pohtimaan, mihin tarinan tunteeseen minkäkin soittimen äänen voisi yhdistää. Lapset olivat niin innoissaan soittimista, että lapsia jouduttiin kehottamaan keskittymään yhteen ääneen ja soittimeen kerralla. Lopulta lapset maltoivat ohjaajien tuella keskittyä yhdistämään ääniä ja tunteita toisiinsa. Lasten kesken jaettiin soittimet ja heitä kehoitettiin vielä odottamaan vuoroaan niin kauan, kunnes kuulevat oman soittimensa tunteen tarinasta ja pääsevät silloin

soittamaan. Muutoin soittimiin ei saisi koskea. Malttaminen tuntui olevan lapsille haaste, mutta lopulta tarinassa päästiin loppuun.

Viimeisen harjoituksen tavoitteena oli yhdistää sekä nukeilla esiintyminen, että soittaminen. Jokainen asettui jälleen näyttämön taakse ja soittimet asetettiin tarkoituksen mukaisesti lasten selän taakse, jotta houkutus soittaa väärällä hetkellä ei kävisi liian suureksi. Viimeinen harjoitus sujui hienosti ja yli odotusten, vaikka lasten ajatukset tuntuivatkin olevan hieman soittimissa ja kenties jo päiväkodin seuraavassa aktiviteetissä: ulkoilussa. Lapsia keuhuttiin vielä hienosta suorittamisesta ja heille kerrottiin, että kahden päivän kulutta he pääsisivät jo esiintymään koko ryhmälle. Lopuksi kaikki pääsivät vielä kokeilemaan kumartamista yhdessä.

5.7 Viides toimintakerta, esityspäivä

Viimeinen kerta oli aiemmista toiminnoista poikkeava. Nukketeatteri esitys järjestettiin suoraan aamupiirin jälkeen. Näytöksen valmistelut tehtiin ennen aamupiiriä. Lavasteet oli kiinnitetty seinään näyttämön taakse ja nuket sekä soittimet aseteltu valmiiksi lapsia varten. Aamupiirin päättyessä nukketeatteriprojektiin osallistuneet kutsuttiin näyttämön taakse ja lapset ohjattiin istumaan oman nukkensa eteen.

Tarinaa alettiin lukea ja lapset pääsivät esiintymään harjoitellusti. Kesken teatteriesityksen eräs lapsi intoutui heiluttelemaan nukkeaan kunnolla, jonka seurauksena nukke irtosi tikustaan ja lensi näyttämön toiselle sivulle. Tilanne aiheutti lasten keskuudessa hyväntahtoista kikattelua ja tilanne saatiin korjattua joutuisasti. Esitys jatkui loppuun saakka ja lapset vuorollaan esittivät nukellaan tarinan tapahtumia ja soittivat eri tunteiden ilmetessä tarinasta. Lopuksi kaikki esiintyjät kumarsivat yleisölle taputusten saattelemana.

Lapset olivat saaneet onnistumisen kokemuksen ja vaikuttivat ylpeitä. Jokaiselle jaettiin vielä kirjoitettu tarina ja nukeista ensimmäisessä toiminnassa piirretyt suunnitelmat muistoksi osallistumisesta. Ryhmän oma ohjaaja kuvasi näytöksen niin, että lapset pääsevät itsekkin näkemään, miltä heidän esityksensä näytti. Videoon voisi mahdollisesti palata myös jälkikäteen ja muistella tarinan tapahtumista herääviä tunnetiloja ja kaveruutta. Aino-nukke jäi päiväkodille muistuttamaan lapsia kaveruudesta ja tehdystä projektista. Ryhmän aikuiset

kiittelivät toiminnasta sekä projektin tuotoksia. Ryhmän työntekijöille lähetettiin vielä samana päivänä muutamia kysymyksiä (LIITE 5) toimintaan liittyen sähköpostin välityksellä.

6 TUTKIMUSULOKSET

Opinnäytetyössä vastataan kahteen tutkimuskysymykseen: miten nukketatteri soveltuu tunnekasvatuksen menetelmäksi varhaiskasvatuksessa 3–5-vuotiaiden kanssa ja millaiset asiat ja sisällöt tukevat nukketatteritoimintaa, kun tavoitteena on tunnekasvatus.

Tarkoituksena oli myös luoda valmis toimintasuunnitelma (LIITE 1), jota voidaan soveltaa varhaiskasvatuksessa tunnekasvatuksen välineenä.

Tutkimuksen kannalta aineistoa kertyi riittävästi, vaikka tiedonkeruumenetelmänä käytettiin vain havainnointia. Toiminnan aikana molemmat ohjaajat havainnoivat yleistä tunnelmaa, ympäristöä, lasten ilmeitä, kysymyksiä ja kommentteja, sekä toimintaan osallistumista ja aktiivisuutta. Molemmat ohjaajat toimivat havainnoitsijoina toiminnan lomassa.

Vaihtoehtoisesti myös toinen ohjaaja olisi voinut jäädä sivuun havainnoitsijan rooliin, mutta toiminnan kannalta tärkeäksi koettiin, että molemmat osallistuvat toiminnan ohjaukseen. Näin itse toiminta saatiin pidettyä laadukkaampana ja lapsille kyettiin antamaan enemmän apua ja aikaa. Esimerkkinä jos toisella toimintakerralla nukkeja askarreltaessa ohjaajia olisi ollut vain yksi, olisi nukkejen tekoon vaadittu vähintään kaksi toimintakertaa, sillä lapset tarvitsivat askartelun ohessa runsaasti yksilöllistä ohjausta. Havainnointia toteutettiin jokaisella toimintakerralla ja toiminnasta tehdyt havainnot purettiin heti toimintakertojen jälkeen keskustellen sekä kirjaten ranskalaisin viivoin ajatuksia ja havaintoja toiminnasta talteen. Muistiinpanot kirjoitettiin puhtaaksi ja niistä syntyi kolmen A4-tiedoston verran havainnointipäiväkirjaa. Havainnointipäiväkirja on tehty ranskalaisin viivoin kokonaisia lauseita hyödyntäen. Havainnointipäiväkirja on tämän opinnäytetyön tärkein aineisto ja sen pohjalta muodostettiin opinnäytetyön tulokset ja johtopäätökset.

6.1 Aineiston analyysimenetelmä

Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua. Teemoittelussa on tarkoituksena käydä aineistoa läpi ja poimia sieltä toistuvia ja tutkimuskysymysten kannalta tärkeitä

teemoja. Onnistuakseen teemoittelu vaatii teorian ja aineiston vuoropuhelua. (Eskola & Suoranta, 2008, ss. 174–175) Havainnointipäiväkirjaa eli tärkeintä aineistoa käytiin läpi ja sieltä poimittiin ympyröimällä toistuvia samankaltaisia sanoja sekä aihealueita. Ympyröityjä sanoja olivat esimerkiksi dialogi lasten välillä, tunteista puhuminen, monipuolinen oppiminen, lasten innokas osallistuminen ja omatoimisuus toiminnassa sekä pienryhmän toimivuus.

Näiden aineistosta nousseiden sanojen avulla luotiin kokoavat teemat, jotka auttavat vastaamaan molempiin tutkimuskysymyksiin. Teemat ovat toiminnan monipuolisuus, pienryhmätoiminnan hyödyt sekä lapsilähtöisyys. Toiminnan monipuolisuus jaettiin vielä kolmeen alakohtaan, jotka ovat toiminnan suunnittelu ja tarina, nuket ja lavasteet sekä äänimaailma ja draama. Alla on taulukko, jossa on tiivistetysti tutkimustuloksiamme ja joka auttaa ymmärtämään millaiset eri asiat tukevat nukketeatteri toimintaa, kun on tavoitteena tunnekasvatus. Teemoja avataan erikseen vielä taulukon alla.

Taulukko 1 Aineistosta poimitut neljä vahvinta teemaa eriteltyinä helpottamaan tutkimuskysymykseen vastaamista sekä aineiston ymmärtämistä

6.2 Toiminnan monipuolisuus

Tutkittaessa nukketeatterin tarjoamia mahdollisuuksia toiminnalle kävi ilmi, että nukketeatteri tarjoaa monipuoliset ja laajat mahdollisuudet toiminnan järjestämiseen sekä tunnekasvatukseen. Toimintaan kyettiin sisällyttämään tarinan lukemista, musiikkia, askartelua sekä kuvataidetta. Monipuolinen luova toiminta mahdollisti lasten kiinnostuksen säilymisen ja aihepiirin tarkastelun erilaisen tekemisen kautta. Tunnekasvatusta voidaan toteuttaa juuri esimerkiksi musiikkiin, kädentaitoihin, peleihin ja leikkeihin yhdistäen. Erilaisin menetelmin kyetään vahvistamaan lapsen itsetuntoa, vuorovaikutustaitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä toisten hyväksymistä. (Asikainen & Rask, 2020)

6.2.1 Toiminnan suunnittelu ja tarina

Toiminnan suunnittelussa hyödynnettiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja pedagogisen toiminnan viitekehystä. Kokonaisvaltaisuus kuvaa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista. Pedagogista toimintaa toteutetaan lasten ja henkilöstön yhteisessä toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Aikuisten ja lasten yhdessä ideoima ja aikuisten suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan (OPH, 2018). Toiminnan suunnittelussa tähdättiin luomaan innostavaa, monipuolista ja mielekästä nukketeatteritoimintaa, jolla tähdätään tunnekasvatuksellisiin tavoitteisiin ja voidaan osallistaa lapsiryhmää. Toiminta suunniteltiin niin, että sitä voidaan muovata varhaiskasvatuksen toivoman teeman ympärille ja jatkossa hyödyntää minkä tahansa tunnekasvatuksellisen teeman ympärille. Toiminnassa tähdättiin myös siihen, että tarvittavat välineet löytyisivät mistä tahansa varhaiskasvatuksesta.

Suunnitteluvaiheessa lapset pääsivät piirtämään omia nukkejaan. Lasten piirtäessä heiltä kysyttiin miltä tuntuu, kun ei pääse mukaan leikkiin. Lapset nimesivät, että tuntuu yksinäiseltä, harmittaa, tulee surulliseksi ja lisäksi keskusteluissa nousi esiin vihan ja kiukun tunteukset. Vatsapainona lapsilta kysyttiin miltä tuntuu, kun pääsee mukaan leikkiin. Lapset kertoivat sen tuntuvan hyvältä ja kivalta. Lisäksi he pohtivat, että sitten on hauskaa yhdessä, eikä tarvitse olla yksin. Lapsilla siis selkeästi oli jo skeemoja sekä kokemuksia leikkiin pääsystä ja leikistä ulos jäämisestä. Lapsen omien kokemusten kautta kehittyi kyky ymmärtää toisen ihmisen kokemuksia ja tuntee myötätuntoa toisia kohtaan (Hämeenlinnan

Vasu, 2017, s. 16). Myös hyvän ja pahan sekä oikean ja väärän eroista lapsilla oli jo ennakkoon käsityksiä. Tämän saattoi huomata siitä, miten todenmukaisesti lapset osasivat kertoa kiusaamisesta, syrjimisestä ja sen herättämistä tunteista.

Huomasimme, että lasten piirtäessä keskustelun lomassa, oli heidän helpompi osallistua ja ylläpitää dialogia, kun taas ensimmäisen kerran tunnepiirin aikana keskustelu ei ollut dialogista vaan lapset pikemminkin vain vastasivat esitettäviin kysymyksiin. Piirtäminen selvästi auttoi myös lapsia keskittymään muiden vastauksiin, kun heillä oli jotain yhtäaikaista tekemistä odottaessaan omaa puheenvuoroaan.

Lasten suunnitellessa omia nukkejaan ja nukkejen nimiä, kysyttiin heiltä tekemisen lomassa myös ideoita tarinaa varten. Lapset saivat ehdottaa muun muassa erilaisia tapahtumapaikkoja. Lapsilla oli runsaasti ideoita tarinaan ja osa lapsista kehitti hahmolleen, jopa jonkinlaisia taustatarinoita. Tarinaan haluttiin sisällyttää erilaisia tunteita ja siksi ryhmän aikuisten toivoman leikistä jättämisen ja kiusaamisen tarina teemaan päädyttiin liittämään myös kohtauksen malttamisesta ja pettymyksestä. Vaikka tarinan teema siis olikin aikuisjohtoisesti päätetty, oli sisältö täysin lasten muovattavissa. Tämän teeman avulla saatiin lapset heräteltyä keskustelemaan ja pohtimaan kiusaamisen ja ulkopuoliseksi jäämisen herättämiä tunteita. Tarina jäi selvästi mietityttämään ainakin yhtä lasta, sillä hän kysyi, miksi yksi tarinan henkilöistä oli surullinen ja se loi myös keskustelua muiden lasten parissa.

6.2.2 Nuket ja lavasteet

Nukkejen käyttö varhaiskasvatuksessa perustuu oppimistavoitteiden saavuttamiseen. Käsinukke toimii selittävänä, havainnollistavana ja huomiota kiinnittävänä apuvälineenä. Käsinukke mahdollistaa lapsien ehdoilla tapahtuvaa spontaania oppimista ja kannustaa lapsia aktiivisiksi toimijoiksi oppimistapahtumaan (Torén, 2000, ss. 24–25). Nukeilla leikkiminen ja tarinan esittäminen toimivat myös toiminnassa havainnollistavina apuvälineinä. Toiminnan monipuolisuudesta huolimatta nuket ja tehty tarina sekä tunteet olivat pääosassa jokaisella toimintakerralla. Nuket motivoivat ja osallistivat lapsia toimintaan. Lapset kokivat tärkeäksi sen, että saivat päättää nukkensa nimen ja ulkonäön, ja he esittelivät nukkeja mielellään.

Nukkejen askarteluun lapsia motivoi esimerkkinukke, joka osallistui toimintaan jokaisella kerralla ja kertoi lapsille odottavansa jo uusia ystäviä, jotka lapset valmistaisivat. Lapset kertoivat jo askarteluun ryhdyttyessä, millaisia nukkeja aikoisivat valmistaa ja totesivat, että pian Aino saa kavereita. Lapsilla oli selvä käsitys siitä, että kavereiden saaminen on hauskaa. Kavereiden tekeminen Ainolle sattui hieman yllättäen sopimaan ja tukemaan ryhmän varhaiskasvattajilta saatua teemaa, vaikka sitä ei ollut etukäteen suunniteltu. Ainon kohdatessa lasten tekemiä nukkeja päästiin kokemaan ja tutkailemaan kavereiden aiheuttamia ilon tunteita. Lisäksi Ainon ja lasten nukkejen väliset kohtaamiset toivat nuket eloon liikkein ja sanoin. Tunteiden tarkastelu nukkeleikin kautta tuntui luontevalta ja hauskalta askartelun jälkeen.

Lapset olivat saaneet aiemmin ehdotella tapahtumapaikkoja tarinalle. Myöhemmin he pääsivät luomaan kahdet eri taustalavasteet piirtäen liiduilla kartongeille. Lapset olivat innoissaan toiminnasta, sillä paikat olivat heidän valitsemiaan, joka mahdollisesti on antanut lapsille kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Erään lapsen ehdotus ei kuitenkaan ollut käynyt toteen ja tämän kysyessä, miksei mökki päässyt tarinaan. Lapselle kerrottiin, ettei kaikkia hienoja ehdotuksia voitu sisällyttää valitettavasti tarinaan. Lapsi hyväksyi vastauksen ja osallistui toimintaan innokkaasti muiden mukana. Kun lapsi sai kysymykselleen ja pienelle harmilleen perustellun vastauksen ja asiasta oltiin valmiita kommunikoimaan, oli lapsen helppo säädellä tunteitaan ja sietää pettymystä.

6.2.3 Äänimaailma ja draama

Toimintaa ja nukketeatteria vahvistavana ja tukevana elementtinä toimivat selvästi soittimet. Soitinten erilaisten äänten yhdistäminen tarinan tunteisiin toi uutta ulottuvuutta ja tarkastelupintaa tunteita pohdittaessa. Lapset osasivat yhdistää ja ideoida todella nopeasti, millaisia soittimen ääniä voitaisiin mihinkin tarinan tunnetiloihin yhdistää. Samalla tarinan kerrontaa saatiin tauotettua, siten että tarinan tunteelle jäi tilaa. Kirjassa *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa* todetaankin äänen olevan tärkeä osan nukken ilmaisukykyä, sillä nukken liikkeet ovat rajallisia ja ilme juuri sellainen, kun nukken tekijä on alun perin päättänyt. (Ruokonen ym., 2014, s. 38)

Musiikilla voidaan luoda elämyksiä ja tavoittaa tunnetiloja. Se toimii yhdistävänä voimana ja tarjoaa myös sosiaalisia mahdollisuuksia ja ryhmään kuuluvuutta. Musiikki tarjoaa myös eväitä itsetutkiskeluun ja maailmankuvallisten asioiden pohtimiseen. (Kaski & Paaso, 2015)

Soitinten soittaminen näytti olevan lapsille kenties jopa projektin mieleisin osio.

Äänimaailman lisääminen ja soittaminen rikastutti toimintaa ja tunteiden maailmaan syventymistä entisestään. Jälkikäteen varhaiskasvattajat kysyivät lapsilta, mitä tunteita tarinasta jäi mieleen. Vastakset olivat ”hyviä, ikeitä, harmittavia tunteita, vihaisia, itkua”.

Lapsille ovat selvästi jääneet mieleen esityksen vahvimmat tunteet, joita tuettiin esityksessä rytmikkäillä ja kovaäänisillä soittimilla. Surun ja ilon tunteet olivat esityksessä ääninä taas kepeämpiä tai vaisumpia.

6.3 Pienryhmätoiminnan hyödyt

Toimintaa lähdettiin toteuttamaan kuuden hengen pienryhmässä. Kuitenkin melkein kaikilla toimintakerroilla toimintaan osallistui viisi lasta. Pienryhmässä toimiminen mahdollisti paitsi lasten keskinäisen vuorovaikutuksen, myös ohjaajan ja lapsen välisen vuorovaikutuksen.

Lasten keskeinen vuorovaikutus koettiin tärkeänä aihepiirin kannalta. Lapset pääsivät itse kokemaan ryhmään kuulumisen tunnetta ja peilaamaan toisten toimintaa ja tunteita niitä käsiteltäessä. Ryhmän ollessa tarpeeksi pieni kykeni myös ohjaaja huomioimaan jokaista lasta yksilöllisesti ja vastaamaan kysymyksiin sekä tarjoamaan apua ja ohjausta toiminnassa. Opetushallituksen sivuilla todetaankin, että ihmiset peilaavat itseään kaiken aikaa toisista ihmisistä. Jokainen rakentaa koko elämänsä ajan minäkuvaansa arvioiden omia ja toisten reaktioita. Itsetuntemus ja tunnetaidot siis rakentuvat vuorovaikutuksen keinoin.

Ryhmätoiminnassa tunnetaitojen opettamiseen on siis hyvä mahdollisuus. (Opetushallitus, 2020c)

Ryhmän varhaiskasvattajat antoivat toimintakokonaisuuden päätteeksi hyvää palautetta siitä, että aikataulu oli toimiva ja oli onnistuttu miettimään millaisen tuokion voi annetussa ajassa toteuttaa. Kiitosta palautteessa annettiin myös toiminnan aikana vallinneesta rauhallisesta ilmapiiristä sekä sopivasta ryhmäkoosta. Se, että toiminta tapahtui pienryhmässä, oli yksi tärkeä tekijä toiminnan monipuolisuuden ja kiireettömyyden kannalta. Tämä rauhallinen ilmapiiri, joka pienryhmässä vallitsi, oli mahdollistava tekijä lasten

yksilölliselle kohtaamiselle, kuuntelulle ja ryhmässä käydyille hyvillä keskusteluilla. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja pienemmissä ryhmissä tämän oikeuden toteuttaminen on helpompaa (Hämeenlinnan Vasu, 2017, s. 17). Jos ryhmä olisi ollut jo esimerkiksi kahdeksanhenkinen, olisivat yksilölliset kohtaamiset jääneet toiminnan varjoon.

6.4 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisen kasvatuksen pohjana on lapsen tarve rakastavaan huolenpitoon, valvontaan ja turvallisiin rajoihin. Lapsi tulisi nähdä yksilöllisenä persoonana ja tämän mielipiteet ja tarpeet huomioida. Lasta ei tule koskaan jättää yksin tunnetasolla ja tämän käytöstä ohjataan kiittäen toivotusta käytöksestä. Myös onnistumisen kokemukset ja saadut kiitokset ovat merkittävä osa lapsilähtöistä kasvatusta. (Hermanson, 2019)

Lapsilähtöisyys solahti luontevasti osaksi toimintaa, jota suunniteltaessa oli jo selvää, että lapsia halutaan osalistaa ja haastaa pohtimaan aiheita, antamatta suoraan vastauksia. Tärkeäksi toiminnan kannalta koettiin, että lapset pääsevät itse muokkaamaan ja luomaan esitystä oman näköisekseen, vaikka toiminnalle olikin jo aikuisjohtoisesti raamit suunniteltuna. Ensimmäisellä kerralla lapsille selkeni, että he pääsevät itse luomaan nukketeatteri esitystä. Heti alkoi innostunut ideointi ja lapset tarttuivat tuumasta toimeen luonnostellen ja suunnitellen tulevia tarinan henkilöitä paperille piirtäen. Lapset selvästi tunsivat itsensä tärkeiksi ja olivat innostuneita projektista. Tämä näkyi ideoinnissa, osallistumisessa ja lasten puheissa. Kirjallisessa palautekyselyssä ryhmän varhaiskasvattajat antavat positiivista palautetta siitä, että lapset pääsivät osallistumaan tarinan kerrontaan ja sen hahmojen luomiseen. Kun lapset otetaan mukaan toiminnan, oppimisympäristön ja niiden sääntöjen ja sisältöjen muokkaamiseen sekä kehittelyyn, kyetään luomaan turvallista ilmapiiriä. Turvallinen ilmapiiri takaa hyvät lähtökohdat monipuoliselle tunnekasvatukselle. (Asikainen & Rask, 2020)

Jokaisen toimintakerran alussa järjestetty tunnekierrros oli selvästi lasten mieleen. Kolmannella kerralla ohjaajien saapuessa toimintaan lapset osasivat jo innolla odottaa pääsevänsä jakamaan omia tunteitaan ja kuulumisiaan. Lapset nauttivat siitä, että pääsivät kertomaan ajatuksiaan ryhmälle ja heitä kuunneltiin, sekä heiltä kysyttiin lisäkysymyksiä. Lapset myös oppivat kuuntelemaan ja odottamaan vuoroaan. Kaikki tunteet olivat

hyväksytyjä. Varhaiskasvattajat kirjoittivatkin palautteessaan toiminnasta, että aloitus oli hyvä ja se pysyi samana joka kerralla.

Kokemus kuulluksi tulemisesta edesauttaa lapsen kasvua kansalaisuuteen ja auttaa luomaan pohjaa luottamukselle ja yhteisöllisyydelle. Kuulluksi tulemisen kokemukset luovat käsitystä siitä, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa ja on hyväksytty osa yhteisöä. Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan tarjota mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaan ja varhaiskasvatukseen, iän ja kehitystason mahdollistamin raamein (MLL, 2019).

7 PALAUTEKYSELY

Viimeisen toimintakerran jälkeen lähetettiin ryhmän varhaiskasvattajille palautekysely (LIITE 5) sähköpostitse. Kyselyssä on kolme avointa kysymystä lapsille sekä neljä kysymystä varhaiskasvattajille. Varhaiskasvattajat haastattelivat lapsia kyselyä varten ja kirjoittivat vastaukset ylös. Kyselyyn valittiin avoimet kysymykset, sillä ne eivät rajaa vastaajaa johonkin tiettyyn suuntaan. Kysymysten pohjalta oli tarkoituksena selvittää, mitä lapsille jäi toiminnasta mieleen ja varhaiskasvattajien mielipidettä toiminnan hyödyllisyydestä ja toimivuudesta.

Aikuisille suunnatuilla kysymyksillä haluttiin selvittää, onko toiminta tuottanut keskustelua tai herättänyt ajatuksia lapsien keskuudessa toiminnan ulkopuolella. Lisäksi haluttiin palautetta siitä, mitkä asiat toiminnan sisällössä koettiin varhaiskasvattajien puolesta hyväksi. Kolmannella kysymyksellä pyrittiin selvittämään, onko varhaiskasvattajilla kehitysehdotuksia toiminnan sisältöön. Neljännellä kysymyksellä haluttiin tietää, kokisivatko varhaiskasvattajat hyötyvänsä nukketatterin käyttämisestä tunnekasvatuksen menetelmänä.

Lapsille suunnatuissa kysymyksissä haluttiin kuulla, onko toiminta jäänyt lapsille mieleen ja onko toiminta herättänyt lapsissa tavoiteltua ajattelua ja huomioita. Haluttiin tietää mitä lapsille on jäänyt tarinasta mieleen sekä millaisia tunteita lapset muistavat tarinasta ja mikä oli lasten mielestä tarinan opetus.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastauksia saatiin molempiin tutkimuskysymyksiin. Tutkimustulokset puoltavat sitä faktaa, että nukketeatteri soveltuu hyvin tunnekasvatuksen menetelmäksi, sillä se mahdollistaa esimerkiksi lapselle käsitellä ja ilmaista jopa sellaisia tunteita käsinuken avulla, joiden olemassaolosta hän ei tiennyt (Ruokonen ym., 2009, ss. 37–39). Jokaiselle löytyy myös oma tapa valitun aiheen käsittelyyn. Lapsi voi puhua joko nukken kautta tai suoraan itse nukelle. Nukketeatteripedagogi Mirella Fosber Ahlcronan tekemästä tutkimuksesta käy ilmi, että käsinukella on oivalliset edellytykset tukea aikuisten ja lasten välistä vuorovaikutusta (Torén, 2000, s. 24–25). Myös tämän opinnäytetyön tutkimuksesta voidaan todeta esimerkkinukeksi tehdyn Ainon innostaneen lapsia kommunikointiin ja helpottaneen toimintaan ryhtymistä. Lisäksi nuket tukivat toimintaa havainnollistavina ja tarinaa elävöittävinä apuvälineinä.

Lapsilähtöinen toiminta pienryhmässä mahdollisti jokaisen lapsen kohtaamisen ja kuulemisen, sekä mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan sisältöön ja muovata nukketeatteri esitystä omalla panoksellaan. Tärkeää toiminnan kannalta oli, että lapset pääsivät huomaamaan omien ideoidensa ja tekemisiensä merkityksen lopputulokseen. Vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä toimiminen muiden lasten kanssa tuki toiminnan tavoitteisiin pääsyä. Opetushallitus (2020c) kertoo itsetuntemuksen ja tunnetaitojen rakentuvan vuorovaikutuksen keinoin. Siksi ryhmätoiminta avaakin hyvät mahdollisuudet tunnetaitojen harjoitteluun. Tästä voidaan todeta lapsilähtöisyyden ja pienryhmätoiminnan edesauttavan menetelmällistä tunnekasvatusta ja edesauttavan lasten kuulluksi tulemisen tunnetta, sekä omien ideoiden ja työn merkitystä ympäristössään.

Lapsen ensimmäisinä ikävuosina lapsen tärkein oppimisen ja kehityksen väline on leikki. Sitä kautta hän oppii esimerkiksi sosiaalisia, kognitiivisia taitoja ja tunnetaitoja, moraalia, tunteiden työstämistä ja tunnistamista sekä hänen mielikuvituksensa kehittyä. (Laine & Vilkkoriihelä, 2012, s. 85; Raising Children Network, n.d.-a) Havainnoinnin tuloksien perusteella voidaan todeta, että nukketeatteri antaa monia työkaluja lasten tunnekasvatukseen, joten se soveltuu tunnekasvatuksen menetelmäksi monipuolisine mahdollisuuksineen. Toiminta tukee myös lapsen oppimista ja kehitystä, joten se on pätevä menetelmä varhaiskasvatukseen. Lisäksi tuloksista voidaan päätellä, että nukketeatteritoimintaa tukevat pienryhmässä toimiminen ja lapsilähtöisyys

tunnekasvatukseen pyrittäessä. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi toimintasuunnitelma, jota voidaan hyödyntää tunnekasvatuksen välineenä varhaiskasvatuksessa.

Lasten kanssa toiminnan aikana käydyistä keskusteluista ja lasten esittämistä kysymyksistä käy ilmi, että toiminta herätti lapsissa tavoitteiden kannalta toivottua ajattelua ja pohdintaa. Palautekyselyn perusteella lapsille jäivät toiminnasta mieleen erityisesti vahvat tunteet kuten viha ja suru. Kuitenkin lapset olivat ymmärtäneet myös tarinan opetuksen ja yhdessä tekemisen ilon. Voidaankin todeta, että toiminta herätti lapsissa toivottuja ajatuksia ja dialogiset keskustelut edesauttoivat toiminnan tavoitteisiin pääsyä.

Vaikka viidennen toimintakerran esitys ei ollutkaan se toiminnan pääpointti, toimi se loppuhuipennuksena ja se oli merkityksellinen osa toimintaa, sillä se onnistui innostamaan muutkin ryhmäläiset kiinnostumaan teatteriteemasta. Voidaan päätellä toiminnan onnistuneen, sillä palautteen mukaan päiväkodissa jatketaan teatteriteemalla.

Opinnäytetyön tavoitteet täyttyvät, joten voi sanoa toiminnan onnistuneen. Lapset olivat ymmärtäneet tarinan opetuksen, joka oli yksi tunnekasvatuksen tavoitteista. Tarina, joka oli luotu lasten ideoiden ja ajatusten pohjalta tutun tilanteen ja teeman ympärille, helpotti lasten käsitystä ja ymmärrystä pohdittaessa tilanteen herättämiä tunteita ja kaveritaitoja. Lapsen omien kokemusten kautta kehittyy kyky ymmärtää toisen ihmisen kokemuksia ja tuntea myötätuntoa toisia kohtaan (Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma, 2017, s. 16). Tarinan, sen tunteiden ja niiden käsittelyn toisto tukevat pedagogisten tavoitteiden toteutumista ja helpottavat lapsia informaation sisäistämässä. Köngäksen (2019, ss. 178–184) mukaan tunneällyn opettaminen perustuu uuden toimintamallin sovittamiseen aivoihin tietoisuuden ja ymmärryksen alueille ja tämän voivan onnistua vain jatkuvuuden ja toistamisen keinoin.

Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa (Ruokonen ym., 2014, s. 38) todetaan äänen olevan tärkeä osa nuken ilmaisukykyä, sillä nuken liikkeet ovat rajallisia ja ilme juuri sellainen kuin nuken tekijä on alun perin päättänyt. Soittimet toimivatkin selkeästi toimintaa vahvistavana ja tukevana elementtinä. Tästä voidaan todeta äänimaailman lisäämisen tarinan ja tunteiden elävöittämiseksi tukeneen nukketeatteritoimintaa ja sen tunnekasvatuksellisia tavoitteita.

9 POHDINTA

Haasteita työskentelyn aloittamisessa eniten tuotti koronaviruksen aiheuttama epävarmuus ja kevään harjoittelujen siirtyminen. Meidän molempien harjoittelut siirtyivät eteenpäin, joka taas luonnollisesti ruuhkautti molempien syksyä. Myös päiväkodin kanssa jouduttiin pohtimaan mahdollista toteutusta. Varasuunnitelmana meillä oli luoda varhaiskasvattajille valmiit toimintasuunnitelmat ja ohjeet. Varhaiskasvattajat olisivat toteuttaneet toimintaa päiväkodissa ja jakaneet meille jokaisesta toimintatuokiosta havaintoja sekä palautetta. Onneksi varasuunnitelmaan ei jouduttu varautumaan, vaan pääsimme itse paikanpäälle toteuttamaan visiotamme.

Jos toimintakertoja olisikin viiden sijasta kuusi, niin lisäisimme musiikin roolia toiminnan sisällössä. Lapset pääsisivät entistä enemmän soitinten ja musiikin avulla tarkastelemaan tunnetiloja ja eläytymään nukkeleikkiin musiikin kautta. Lisäksi toiminnan tukena oltaisiin, voitu vielä käyttää esimerkiksi nallekortteja, selkeyttämään toimintaa entisestään. Kuvakortit olisivat osallaan varmasti myös selkeyttäneet lasten käsitystä tarinassa esiintyvistä tunnetiloista. Myös Aino-nuken roolia olisi voinut lisätä vielä entisestään lasten kanssa kommunikoidessa.

Toisaalta koemme, että viisi toimintakertaa oli kuitenkin tarpeeksi toiminnan toteutukseen ja onnistuimme myös toiminnan suunnittelussa hyvin. Aikatauluissa oli helppo pysyä ja toiminta tuntui kiireettömältä. Myös lasten keskittymisen ja motivaation kannalta tunnin toimintatuokit olivat juuri sopivia. Jos toiminta-aika olisi ollut lyhyempi, olisi meille tullut kiire. Jos taas toiminta-aika olisi ollut pidempi, eivät lapset olisi jaksaneet motivoitua enää toiminnan loppupuolella. Ryhmäkoko oli myös juuri sopiva ja mahdollisti johdonmukaista, osallistavaa toimintaa. Olemme myös tyytyväisiä toimintakertojen kulkuun. Kaikki meni suunnitellusti, ilman suuria yllätyksiä, eikä varasuunnitelmiin jouduttu turvautumaan. Tiedonkeruumenetelmänä käytimme pääasiallisesti havainnointia. Havainnointi sujui hyvin tekemisen lomassa, sillä meitä oli kaksi ja lapsia toiminnassa 5–6. Kirjoittamamme muistiinpanot toimintojen jälkeen koimme olevan meille riittävän kattavia. Pienistä suunnitteluvaiheen sekavuuksien takia päädyimme laajemman kyselyn sijaan suppeampaan kyselyyn varhaiskasvattajille. Kyselyssä oli neljä kysymystä aikuisille ja neljä lapsille. Vastaukset kysymyksiin olivat lyhyitä ja ytimekkäitä. Johtopäätösten tekeminen olisi

varmasti ollut helpompaa, mikäli varhaiskasvattajilta kerättyä materiaalia olisi ollut enemmän.

Yhteistyömme opinnäytetyön parissa on ollut sujuvaa ja luontevaa. Kummallakin on omat vahvuutensa, jotka tukevat toistensa työskentelyä. Työt ovat jakautuneet tasaisesti ja vaivattomasti. Suurimmat haasteet yhteistyössä ovat olleet yhteisten aikojen löytäminen. Harjoittelumme ovat menneet ristiin ja kirjoittaminen on tämän takia tapahtunut useasti eri paikoissa ja eri aikoina. Lähteiden etsiminen tuntui aluksi haasteelliselta, lopulta ideoiden lennellessä niitä alkoikin löytyä runsaasti.

Lähteet

Asikainen, J. & Rask, M. 2020. Lapsen tunnekasvatustaitojen kehittäminen varhaiskasvatuksessa. LAB Open. Haettu 23.11.2020 osoitteesta: <https://www.labopen.fi/lab-pro/lapsen-tunnekasvatustaitojen-kehittaminen-varhaiskasvatuksessa/>

Elävä perintö. (2020). Nukketeatteri. Haettu 31.3.2020 osoitteesta: <https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/wiki/Nukketeatteri>

Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Tampere: Vastapaino.

Foley, K., Reusch, R. (2020). *Unima Internationale. Shadow theatre*. Haettu 3.8.2020 osoitteesta: <https://wepa.unima.org/en/shadow-theatre/>

Helenius, T. & Tuominen, T. (2015) *Alle 3-vuotiaiden tunnekasvatus päiväkodissa*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 27.11.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015080713927>

Hermanson, E. (2019). Lapsilähtöinen kasvatus ja curling-vanhemmuus. Kustannus Oy Duodecim. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00301

Hämeenlinna varhaiskasvatussuunnitelma. (2017). Lapsuutta satakielen siivittämänä. https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2019/05/LAPSUUTTA-SATAKIELEN-SIIVITTAMANA_HML-vasu-2019.pdf

Jyväskylän yliopisto. (N.d.). Keskikuru J, Rantanen V, Törmänen I. Tunnekasvatuksen oppimiskokonaisuus: Mitä tunnekasvatus on ja miksi se on tarpeellista? Haettu 31.3.2020 osoitteesta <https://peda.net/p/virvarantanen/tunnekasvatus/mtt>
<https://peda.net/p/virvarantanen/tunnekasvatus/mtt>

Kanninen, K. & Sigfrids, A. (2012). *Tunne minut !: Tunteiden säätely turvallisuuden perustana*. Juva: PS-kustannus.

Kopra, T. & Valve, T. (2018) *Tutkimusmatka tunteisiin*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Lahden ammattikorkeakoulu. Haettu 27.11.2020 osoitteesta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201803263804>

Kurvinen, M. (2016). *Draamakasvatus on leikkiä ja tavoitteellista kasvatusta*. Talentia-lehti. Haettu 3.8.2020 osoitteesta <https://www.talentia-lehti.fi/draamakasvatus-on-leikkia-ja-pedagogisia-tavoitteita/>

Känkänen, P. (2019). Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät. THL. Haettu 13.12.2020 osoitteesta: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/menetelmat/kulttuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat

Köngäs, M., (2019). *Tunneäly varhaiskasvatuksessa*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Päiväkoti Lystilinna. (N.d.). *Ilmaisutaito*. Haettu 5.11.2020 osoitteesta <https://www.lystilinna.fi/ilmaisutaito>

Metropolia. (2020). Toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä. Haettu 21.10.2020 osoitteesta: <https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=57182852>

Laine, V., Vilkkö-Riihelä, A. (2012) *Mielen maailma 2: Kehityopsykologia*. 5. painos. Sanoma Pro Oy: Helsinki

Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2019). *Lapsella on oikeus saada mielipiteensä kuuluviin*. Haettu 19.11.2020 osoitteesta: <https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/lapsella-on-oikeus-saada-mielipiteensa-kuuluviin/>

Opetushallitus. (2020a). *Tunteet kuin pilvet*. Haettu 17.11.2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/tunteet-kuin-pilvet>

Opetushallitus. (2020b). *Mitä on varhaiskasvatus*. Haettu 1.10.2020 osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Opetushallitus. (2020c). *Varhaiskasvatus*. Haettu 1.10.2020 osoitteesta:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>

Opetushallitus. (2020d). *Tunteesta tunteeseen. Tunnetaitoja oppii harjoittelemalla*. Haettu

23.10.2020 osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>

Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Haettu 11.05.2020 osoitteesta:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Pesäpuu ry. (N.d.). *Tunnetyöskentely*. Haettu 16.11.2020 osoitteesta:

<https://verkkokauppa.pesapuu.fi/category/33/tunnetyoskentely>

Raising Children Network (N.d. a) *How play helps child development*. Haettu 5.11.2020

osoitteesta: <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/videos/play-helps-development>

Raising Children Network. (N.d. b) *Puppet play: how it helps child development*. Haettu

5.11.2020 osoitteesta <https://raisingchildren.net.au/toddlers/play-learning/play-videos/puppet-play>

Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (2009). *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa*.

Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Speaight, G. (2020). *Puppetry. Types of puppets*. Haettu 3.8.2020 osoitteesta:

<https://www.britannica.com/art/puppetry>

Suomen Mielenterveys ry. (N.d.) *Tunteiden kanssa taitavasti*. Haettu 1.11.2020 osoitteesta:

<https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/tunteiden-kanssa-taitavasti>

Suutarinen, M. (2017). *Tunneteltoa-kerhossa tunteet tutuiksi*. Opinnäytetyö. Sosiaali-alan koulutusohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Haettu 27.11.2020 osoitteesta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201704034111>

Tammela vasu. (2019). *Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma*. Haettu 24.10.2020 osoitteesta: https://peda.net/tammela/varhaiskasvatus/tammelavasuu2017/tammela-vasu-20192/t:file/download/d607043b65d005e9722764a666834a70bd486a7a/TammelaVasu2019_valmis.pdf

THL. (2009). *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 13.5.2020 osoitteesta: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80314/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b.pdf?sequence=1>

Torén, B. (2000). *Käsi nuken sydämellä*. Suomennos: Savolainen, K. 2. painos. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Tunnetaitoja lapselle. (n.d.) *Tarinat auttavat oppimaan tunnetaitoja*. Haettu 23.10.2020 osoitteesta: https://www.tunnetaitojalapselle.fi/tarinoista_tunnetaidoiksi

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Haettu 1.10.2020 osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Väestöliitto. (2020). *Tunnetaidot*. Haettu 31.3.2020 osoitteesta: https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/seksuaalikasvatuksen-paakohdat/kehotunnekasvatus/tunnetaidot/

Kaski, H., Paaso, M. (2015). Yle. *Musiikki on äänekäs terapeutti*. Haettu 24.10.2020 osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-6377567>

Liite 1/1: Toimintasuunnitelma

Nukketeatteri tunnekasvatuksen tukena

Toimintasuunnitelma

Toimintakerta 1

Ensimmäisen toimintakerran tarkoituksena on lähteä lasten kanssa pohtimaan valittua teemaa ja suunnittelemaan toimintaa. Tarinan pohjaa lähdetään luomaan jo aiemmin valikoituneen teeman ympärille keskustellen lasten kanssa. Nukketeatterin teema voidaan valikoida esimerkiksi lapsia mietityttäneen aiheen tai arjesta nousseen haasteen pohjalta.

Tarvittavat välineet

Kynää ja paperia, kuvakortit, etukäteen valmistettu mallinukke, joka on mukana jokaisessa toimintakerrassa.

Toiminnan Kuvaus

Toiminnan aloitus

Esittäytyminen, kerrotaan hieman siitä mitä on tultu lasten kanssa tekemään ja milloin toimintakerrat ovat. Toiminta aloitetaan tutustumisleikillä. Jos lapsiryhmä on tuttu, tutustumisleikin voi hypätä yli. Käydään läpi nimet, mielenkiinnonkohteet sekä aamun tunteet. Esimerkiksi "Olen Maija ja tykkään uida. Tänään olen iloinen, koska oli kiva aamu." Lasten kanssa voidaan tämän pohjalta luoda keskustelua. Samalla esitellään toimintaa varten luodun esimerkinuken, joka on mukana jokaisella toimintakerralla.

Keskivaihe

Tämän jälkeen siirrytään nukketeatteriesityksen luomiseen. Aloitetaan pohtimaan yhdessä teemaa, jonka pohjalta tarinaa on tarkoitus luoda. Mietitään esityksen hahmoja, tapahtumia sekä tapahtumapaikkoja. Lapset pääsevät piirtäen suunnittelemaan omia käsinukkejaan. Samalla he saavat ideoida ja luoda tarinaa, aikuisen kirjatessa ajatuksia ja ideoita. Tarina voidaan kirjoittaa puhtaaksi toiminnan jälkeen, aikuinen kirjoittaa lasten kehittämiä hahmoja tarinaan. Aikuinen johtaa piirtelyn lomassa keskustelua.

Lopetus

Läpi käydään vielä aikaansaannot ja jokainen pääsee esittelemään kehittelemänsä hahmon. Lapsille kerrotaan milloin, on seuraava toimintakerta ja esimerkiksi valmistettu nukke kertoo silloin palaavansa päiväkotiin. Kuvat kerätään talteen ja niistä voidaan ottaa ideoita ja mallia seuraavalla toimintakerralla. Lapsille annetaan positiivista palautetta toiminnasta. Palautteen tulee olla aitoa ja rehellistä.

Liite 1/2: Toimintasuunnitelma

Toiminnan tavoitteet

Tutustua lapsiin ja ryhmään, luoda lapsille luottamusta toiminnan ohjaajiin sekä esittäytyä, ryhmäyttää projektiin osallistuvia lapsia, selvittää lasten mielenkiinnon kohteita ja ideoida tulevaa projektia varten. Luoda pohja tarinalle ja ideoida tulevia nukkeja. Lisäksi tavoitteena on saada lapset kokemaan osallisuutta osallistuessa pienryhmä toimintaan.

Pedagogiset tavoitteet

Itsensä ilmaiseminen luovien menetelmien kautta ja tunnetaitojen kehittäminen kuvakorttien avulla aamun tunteita pohtiessa. Osallistuminen ja vaikuttaminen siihen, mitä projektin aikana tullaan tekemään. Kompromissien tekeminen ja mahdollisten pettymysten sietäminen esimerkiksi, jos juuri omaa ideaa ei valitakaan. Kielten rikas maailma käy ilmi tarinaa luodessa, sekä keskusteltaessa eri vaihtoehdoista ja toteutuksista. Hienomotoriikka kehittyy hahmoja suunniteltaessa piirtäen paperille. Arviointi ja kehittäminen toteutuvat, kun lapset pääsevät lopuksi kuulemaan palautetta toiminnasta.

Ajankäyttö

Aikaa toiminnalle on varattu noin tunti.

Aloitukseen 15 min

Keskivaiheeseen 30 min

Lopetuksen 15min

Toimintakerta 2

Tällä kertaa aloitetaan pohtia miltä esityksen henkilöt näyttävät. Lasten kanssa yhdessä luodaan nukkeja teatteriesitystä varten, askartelun ohessa aikuinen ohjaa teeman mukaista keskustelua. Aloitetaan jo miettiä yhdessä lasten kanssa valmiiksi seuraavaa kertaa varten, millaisia lavasteita esitykseen tarvitaan, jotta tiedetään varautua tarvittavin välinein seuraavaa kertaa varten.

Tarvittavat välineet

Materiaalit nukkeihin: sukat, kankaat, napit, tikut, sakset, liima. Esimerkiksi valmistettu nukke.

Toiminnan kuvaus

Toiminnan aloitus

Aloitetaan toiminta taas aamun tunne kierroksella, käydään läpi aamun tunnelmat. Myös esimerkinukke kertoo olevansa tänä aamuna erityisen iloinen, sillä on saamassa uusia ystäviä. Kierroksen jälkeen kerrotaan, mitä tänään tehdään, sekä otetaan kaikki tarvittavat materiaalit esille. Otetaan myös viime keralla piirretyt mallikuvat nukeista.

Liite 1/3: Toimintasuunnitelma

Keskivaihe

Aloitetaan nukkejen teko. Jokainen saa ottaa mallia omasta piirroksestaan, jos haluaa. Lapset saavat itse tehdä nuket ja heitä autetaan tarvittaessa. Lapsia ohjeistetaan askel askeleelta nuken teossa (ohjeet nuken askarteluun lopussa). Askartelun lomassa voidaan keskustella siitä, mitä lapset muistavat viimekerrasta ja siitä, mitä viimeksi on keskusteltu. Esimerkkinä kiukkuteema. Muistellaan, mitä on puhuttu kiukkuttavista tilanteista ja millaisista asioista oma nukke voisi kiukustua.

Loppuvaihe

Kun nuket ovat valmiita, tervehtii malliksi tehty nukke uusia ystäviään yksitellen. Lopetetaan tuokio taas positiivisen palautteen antamiseen. Lapsille kerrotaan, milloin on seuraava toimintakerta ja mitä silloin tullaan tekemään.

Toiminnan tavoitteet

Tavoitteena on päästää lapset tekemään mahdollisimman paljon itse ja saada nuket mahdollisimman valmiiksi.

Pedagogiset tavoitteet

Lasten hienomotoriikka kehittyy nukkeja askarrellessa. Lapsi pääsee vaikuttamaan siihen, millainen omasta nukesta tulee. Toiminnan aikana lapsi pääsee käyttämään luovuuttaan sekä mielikuvitustaan. Lapsi oppii kuuntelemaan ja noudattamaan ohjeita. Kielten rikas maailma kehittyy kommunikoidessa. Tunnekasvatusta toimintaan tuodaan aamun tunteista keskustellen ja nukkejen kautta aiemmin valikoitua teemaa käsitellen.

Ajankäyttö

Aikaa toiminnalle on varattu noin tunti

Aloitus n. 10min
Nukkejen teko n. 45min
Lopetus n. 5min

Toimintakerta 3

Kolmannella toimintakerralla jatketaan tarvittaessa nukkejen tekoa ja aletaan valmistamaan lavasteita esitystä varten. Tarina kerrataan jälleen ja lapset pääsevät pohtimaan ja ideoimaan, mitä esitykseen vielä voitaisiin kaivata.

Tarvittavat välineet:

Kartonkia, pahvia tai lakana (taustat). Vahaliituja, tusseja tai maaleja ja siveltimiä.
Malliksi luotu nukke. Jos lasten tarvitsee vielä jatkaa nukkejen valmistusta (katso tarvittavat välineet kohdasta 2)

Liite 1/4: Toimintasuunnitelma

Toiminnan Kuvaus

Toiminnan aloitus

Käydään lasten kanssa läpi aamun tunne kierros. Jälleen kerran myös esimerkiksi valmistettu nukke kertoo omista tunteistaan. Luetaan lapsille valmiiksi kirjoitettu tarina, joka on luotu lasten ideoiden ja ajatusten pohjalta päätettyyn teemaan liittyen. Lapsille kerrotaan, että ohjelmassa on taustojen luomista.

Keskivaihe

Jaetaan lapset ryhmiin tekemään taustoja. Esimerkiksi jos tarinan tapahtumapaikkoina toimivat jalkapallokenttä ja karkkikauppa, niin lapset jaetaan kahteen osaan. (Ne lapset, joilla nukke on kesken pääsevät tekemään sen loppuun ja liittyvät taustojen tekoon saatuaan nuket valmiiksi) Yhdessä aletaan piirtää tai maalata taustoja ja aikuinen johtaa keskustelua kysellen lapsilta tarinasta, sen kulusta ja tapahtumista. Yhdessä voidaan pohtia miltä tarinan henkilöistä on voinut tuntua.

Loppuvaihe

Esitellään taustat toisille ryhmille ja annetaan lapsille positiivista palautetta. Kerrotaan milloin, on seuraava toimintakerta ja mitä ensikerralla tehdään.

Toiminnan tavoitteet

Tavoitteena saada nuket ja lavasteet valmiiksi.

Pedagogiset tavoitteet

Hienomotoriikka kehittyy piirtäessä ja maalatessa. Lisäksi lapsi pääsee osallistumaan ja vaikuttamaan teatteriesityksen lavasteiden ulkonäköön ja sisältöön. Yhteinen tekeminen kehittää vuorovaikutustaitoja, yhdelle alustalle maalatessa tai piirtäessä tulee ottaa toiset taiteilijat ja näkemykset huomioon. Yhteistyötä tehtäessä itsensä ilmaisu verbaalisesti, sekä luovin menetelmin näkyy kommunikoinnissa ja lavasteiden valmistuksessa. Ajattelu ja oppiminen keskustelujen ja tekemisen kautta ovat toiminnan kulmakiviä.

Ajankäyttö

Aikaa toiminnalle on varattu noin tunti

15 min aloitus

35min keskivaihe

10min loppuvaihe

Liite 1/5: Toimintasuunnitelma

Toimintakerta 4

Lavasteiden mahdollinen viimeistely. Tarina kerrataan. Pohditaan yhdessä lasten kanssa, millaisia ääniä soittimilla voitaisiin luoda teatteriesityksen taustalle. Harjoitellaan esitystä.

Tarvittavat välineet:

Soittimia, esimerkiksi luotu nukke, lasten nuket ja lavasteet.

Toiminnan Kuvaus

Toiminnan aloitus

Käydään läpi aamun tunnekierron, myös jokaisen nukke voi osallistua kertomalla omat tunteensa. Käydään läpi toimintakerran ohjelmaa. Yhdessä lähdetään vielä virittäytymään teatterin maailmaan ja tunteiden ilmaisuun yhdessä pohtien ja kokeillen miltä näyttää ilo, suru, viha, pelko ja rakkaus. Kaikki kokeilevat väentää naamaansa tunteen mukaiseen ilmeeseen, asentoon ja yhdessä pohditaan myös tunnetiloista aiheutuvia ääniä kuten nauru, tömistely, nyyhkytys jne.

Keskivaihe

Rakennetaan yhdessä näyttämö. Harjoittelu aloitetaan siten, että aikuinen lukee tarinaa ja lasten kuulla omien nukkejensa esiintyvän tarinassa saavat nämä heilutella nukkeaan tarinan mukaisesti lavan takaa. Seuraavaksi aletaan käydä läpi tarinassa esiintyviä tunteita ja yhdistellään niitä yhdessä soittimien ääniin. Miltä kuulostaa kiukku? Miltä ilo? Miltä suru kuulostaa? Jokainen lapsi saa esitykseen soittimen, jota aikuisen ohjeistuksella pääsee tiettyssä kohdassa hetken soittamaan. Seuraavaksi esiintymistä harjoitellaan pelkin soittimin tarinan mukaisesti. Lopulta esitystä harjoitellaan kokonaisuutena nukkejen ja soittimien kanssa. Esitystä harjoiteltaessa ja esittäessä on yhden aikuisen hyvä lukea tarinaa ja toisen olla lasten apuna ja tukena verhon takana. Verhon takana oleva aikuinen voi muistuttaa lapsia tarvittaessa siitä, milloin nukke tulikaan nostaa ylös ja milloin soitinta saikaan soittaa.

Toiminnan lopetus

Lapsille annetaan hyvää palautetta ja harjoitellaan yhdessä kumartamista esityksen päätteeksi. Kerrotaan, että seuraavalla toimintakerralla he pääsevät esittämään tuotoksensa muulle ryhmälle.

Toiminnan tavoitteet

Esityksen harjoittelu ja nukketeatterinäyttämön kokoaminen.

Pedagogiset tavoitteet

Ilmaisun monet muodot tulevat esiin heti toiminnan alussa kokeillessa ja pohtiessa tunteita ja niiden näkymistä. Lisäksi nukketeatteria esittäessä ja soittaessa lapset pääsevät ilmaisemaan itseään ja toimimaan samalla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Vuoron odottamista ja

Liite 1/6: Toimintasuunnitelma

kuuntelua lapsi pääsee harjoittelemaan odottaessaan omaa vuoroaan päästä esiintymään ja soittamaan, sekä kuunnellessaan tarinan kulkua ja aikuisen ohjeita. Tunnetaitojen kehittäminen teatterin keinoin.

Toimintakerta 5

Nukketeatteriesitys muulle ryhmälle. Lapset pääsevät esittämään tuotostaan muille aikuisille ja ryhmän lapsille. Esitys videoidaan, jolloin lapset pääsevät nauttimaan työnsä tuotoksesta itse jälkikäteen tai tarvittaessa voidaan muistella käsiteltyä teemaa esityksen kautta.

Tarvittavat välineet

Nuket, soittimet ja lavasteet.

Toiminnan Kuvaus

Toiminnan aloitus

Käydään läpi aamun fiilikset ja keskustellaan mahdollisesta jännityksestä. Jos lava ja taustat on tarvinnut aiemmin purkaa, ne rakennetaan.

Keskivaihe

Esitetään esitys harjoitellusti muulle ryhmälle. Lapsia avustetaan verhon takana ja aikuinen lukee tarinaa verhon sivulla. Lapset pääsevät leikkimään nukeilla ja soittamaan soittimia.

Loppuvaihe

Kumarretaan/niitään yleisölle. Lapsille palautetaan nukeista tehdyt suunnitelmat ja jokainen saa tarinan tulostettuna versiona kotiin. Esimerkiksi valmistettu nukke toteaa muuttavansa päiväkotiin, sillä hänellä on ollut niin hauskaa. Nukketeatterissa esiintyneet lapset pääsevät vielä rauhassa katsomaan videolta esiintymistään.

Toiminnan tavoitteet

Nukketeatteri näytöksen pitämiseen muulle ryhmälle.

Pedagogiset tavoitteet

Lapset pääsevät ilmaisemaan itseään ja toimimaan vuorovaikutuksessa sekä keskenään, että yleisön kanssa. Lapset pääsevät omassa toimintaympäristössään luomaan erilaisen maailman teatterin keinoin ja osallistumaan sekä vaikuttamaan toiminnallaan.

Liite 1/7: Toimintasuunnitelma

NUKEN VALMISTUS OHJE

Tarvittavat välineet

- Tikkuja (esim. grillitikut)
- Sukkia
- Kangas tilkkuja
- Lankoja
- Nappeja
- Vanua

Ohjeet

1. Sukan kärkiosa täytetään vanulla, niin että se alkaa näyttää päältä.
2. Tikku asetetaan sukkaan ja langalla kierretään nukelle kaula. Tässä kohtaa nukella pitäisi olla siis pää ja "vartalo". Halutessaan alle jäävää sukkaa voidaan lyhentää.
3. Nukelle lähdetään tekemään kangastilkuista vaatteita ja hiuksia voidaan kiinnittää kangassuikaleista tai villalangasta. Liima toimii hyvin kiinnitykseen.
4. Nukelle liimataan napit silmiksi ja suu voidaan tehdä esim. kankaasta tai narusta.
5. Ohjeet ovat viitteitä ja ideoita antavia ja luovuuden käyttö on enemmän kuin sallittu!

Liite 2: Käsinukke Aino

Liite 3: Saatekirje

Hei kotiväki!

Lapsenne osallistuu päiväkodissa opinnäytetyömme puitteissa järjestettyyn toimintaan. Toiminnan ideana on järjestää tunnekasvatusta nukketeatterin menetelmin. Lapsestanne ei kerätä materiaalia opinnäytetyöhön, vaan tarkoituksena on testata ja kehittää menetelmää käytännössä.

Vierailemme päiväkodilla viisi kertaa.

Jos teiltä sattuu löytymään vanhoja sukia kotoa, joita voisimme hyödyntää nukkejen askarteluun, voisi niitä tuoda pestyinä päiväkodille.

Yhteistyöstä kiittävät
sosionomiopiskelijat
Sanita Vainio ja Eveliina Aaltonen
HAMK

Liite 4: Teatteriesityksen pohjalla käytetty tarina

KARKKIPÄIVÄ

Yhtenä torstaina Zettel ja Aino kulkivat karkkikaupan ohi. Zettel hihkui innosta kaupan huomattuaan ja pyysi Ainoa mukaansa kauppaan. "Mennään ihmeessä kauppaan, mutta nyt ei ole karkkipäivä, joten karkit ostetaan vasta lauantaina" totesi Aino. Yhdessä he ihastelivat kaunista karkkikauppaa ja sen mitä ihmeellisempiä makeisia. Zettelillä herahti mehu kielelle ja hän alkoi anella Ainolta: "Mitä jos ihan vain muutama karkki tänään, jooko?" Aino sanoi:

"Luantaina sitten! Nyt lähdetään kotiin syömään makaronilaatikkoo. Voidaan sitten mietiskellä, mitä makeisia ostetaan lauantaina." Voi, miten kauppaan jääneet makeiset lapsia harmittivatkaan. Vai että makaronilaatikkoo pitäisi syödä ihanien tikkareiden sijaan! Aino muistutti Zettelä siitä, että odotus palkitaan, mutta nyt pitää malttaa ylihuomiseen.

Tuli lauantai. Luna ja Frankenhaamu potkivat yhdessä jalkapalloa. Tähkäpää kysyy, saisiko hän tulla mukaan leikkimään. Luna sanoi tympeästi Tähkäpäälle, ettei hän voisi leikkiä heidän kanssaan ja Frankenhaamu käski häntä painumaan tiehensä. Tähkäpäälle tuli todella paha mieli ja hän tunsu olonsa hirmuisen surulliseksi sekä yksinäiseksi. Silloin hänen suupielensä kääntyivät alaspäin ja leuka painui rintaan. Silmän nurkasta valahti poskelle kyynel. Häntä alkoi jopa kiukuttaa niin paljon, että olisi tehnyt mieli huutaa ja riehua! Tähkäpää alkoi miettiä, mitä muuta hänen kannattaisi tehdä, jotta nämä ikävältä tuntuvat tunteet helpottaisivat. Hän ei kuitenkaan keksinyt, mitä voisi tehdä. Silloin Batarangrat sattui paikalle ja huomasi, että jokin oli hullusti. Hän kysyi: "Miksi olet surullinen? Onko jotain tapahtunut?" Tähkäpää vastasi: "Minulla on niin paha mieli, kun en päässyt pelaamaan jalkapalloa." Batarangrat vastaa: "Voi kuinka kurjaa! Mentäisiinkö yhdessä kysymään heiltä uudestaan, pääsemmekö me kummatkin mukaan!" Tähkäpää nyökkää, jo hieman paremmalla mielellä. Hänestä tuntuu paremmalta, koska hänen ei enää tarvitse olla yksin. He marssivat päättäväisesti takaisin Lunan ja Frankenhaamun luokse ja Tähkäpää kertoo, kuinka pahalta leikistä ulosjättäminen tuntui. "Minulle tuli todella paha mieli ja harmittaa hirmuisesti, kun ette ottaneet minua mukaan leikkimään."

Luna ja Frankenhaamu yllättyivät, sillä he eivät olleet tajunneet, kuinka ikävästi olivatkaan sanoneet. "Anteeksi", sanoi Frankenhaamu. "Olen todella pahoillani", sanoi Luna. He halasivat sovinnon merkiksi ja sen jälkeen kaikki alkoivat pelata yhdessä jalkapalloa sulassa sovussa. Tällöin paikalle saapuivat Zettel ja Aino suuren karkkipussin kanssa. "Hei, meillä on teillekin karkkia!" Niin kaikki pelasivat yhdessä ja söivät mitä ihanampia makeisia iltaan asti.

Liite 5: Palautekysely

Palautekysely

Kysymykset aikuisille:

1. Herättikö toimintamme keskustelua tai kysymyksiä kuluneiden 2 viikon aikana lasten keskuudessa? Entä esityksen jälkeen?
2. Mitkä sisällöt toimintakerroissa koitte hyvänä?
3. Onko teillä kehitys ehdotuksia toiminnan sisältöön?
4. Koetteko, että teidän olisi hyödyllistä jatkossa lähteä toteuttamaan tunnekasvatusta nukketatteria hyödyntäen?

Kysymykset lapsille:

1. Mitä tarinassa tapahtui?
2. Millaisia tunteita tarinassa oli?
3. Mikä oli tarinan opetus?